

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Економічний факультет
Кафедра фінансів

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти
на тему “ Банківське кредитне забезпечення корпоративних клієнтів ”

Виконала: студентка 2 курсу, групи ФБСз-21м
спеціальності 072 „Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок”

(шифр і назва спеціальності)

Бунча Ярина Іванівна

(прізвище та ініціали студента)

Керівник к.е.н., доцент Плець І.І.

Рецензент к.е.н., доцент Стефінін В.В.

Івано-Франківськ – 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОРПОРАТИВНИХ КЛІЄНТІВ	6
1.1. Сутність і роль банківського кредитного забезпечення корпоративних клієнтів	6
1.2. Механізм банківського кредитного забезпечення корпоративних клієнтів	9
1.3. Види кредитного забезпечення корпоративних клієнтів.	15
Висновки до розділу 1	20
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРАКТИКИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ КОРПОРАТИВНИХ КЛІЄНТІВ	22
2.1. Аналіз забезпечення кредитними ресурсами АТ «КОМІНВЕСТБАНК»	22
2.2. Аналіз кредитування корпоративних клієнтів у банку АТ «КОМІНВЕСТБАНК»	29
Висновки до розділу 2	49
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОРПОРАТИВНИХ КЛІЄНТІВ	51
3.1. Аналіз стану та проблем банківського кредитування корпоративних клієнтів в Україні	51
3.2. Продуктова політика у сфері кредитного обслуговування корпоративних клієнтів банку	72
3.3. Цифровізація банківського кредитування корпоративних клієнтів	75
Висновки до розділу 3	79
ВИСНОВКИ	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	88

ВСТУП

Актуальність теми полягає у важливості належного банківського кредитного забезпечення корпоративних клієнтів як ключового чинника економічного розвитку держави в умовах ринкової моделі господарювання. Корпоративний бізнес виступає ключовим сектором, що визначає темпи та якість економічного розвитку. З огляду на це, важливим стає подальший розвиток кредитування цього сегменту, зокрема через удосконалення організаційно-економічних аспектів цього процесу.

В окремих наукових працях приділена увага дослідженню банківського кредитування корпоративних клієнтів, зокрема таких науковців як Дзюблюк О.В., Малахова О.Л., Горбенко К. М., Антків В. В. , Чайковський Я. , Власюк С. А. Пріхно І. М. Шушкова Ю. В., Парфенюк Є. І., Турба Р. Б., Химич І., Гаркуша Ю. О., Тшонковські К. та інші. Разом з тим вивчення проблем банківського кредитного забезпечення корпоративних клієнтів банку в сучасних умовах, удосконалення механізму банківського кредитного забезпечення корпоративних клієнтів банку, зокрема через вдосконалення організаційно-економічних аспектів, стає особливо актуальною в умовах сучасної економічної нестабільності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Магістерська робота виконана згідно з тематикою науково-дослідної роботи кафедри фінансів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника “Механізм ефективного функціонування фінансових ринків в Україні” (номер державної реєстрації – 0122U201821).

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є обґрунтування сутності банківського кредитного забезпечення корпоративного бізнесу в Україні з розробкою на цій основі практичних рекомендацій.

Для досягнення поставленої мети у роботі вирішується ряд завдань, головними з яких є:

- аналіз сучасності та ролі банківського кредитного забезпечення корпоративних клієнтів, визначення особливостей механізму його реалізації;
- дослідження видів банківського кредитного забезпечення корпоративних клієнтів,
- аналіз забезпечення кредитними ресурсами АТ «КОМІНВЕСТБАНК»
- аналіз кредитування корпоративних клієнтів у банку АТ «КОМІНВЕСТБАНК»
- дослідження стану та проблем розвитку банківського кредитного забезпечення корпоративних клієнтів в Україні;
- визначення напрямів вдосконалення банківського кредитного забезпечення корпоративних клієнтів.

Об'єктом дослідження є діяльність банків щодо кредитного забезпечення корпоративних клієнтів в Україні.

Предметом дослідження є відносини, що складаються в процесі кредитування банками корпоративного бізнесу.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань у роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання економічних явищ і процесів. Серед них: аналізу та синтезу, системний, абстрактно-логічний при вивченні теоретичних основ кредитного забезпечення корпоративних клієнтів банку; діалектичний, узагальнення і порівняння – для визначення особливостей розвитку банківських кредитних операцій, оцінки ризиків кредитного портфеля.

Інформаційною базою дослідження стали аналітичні та статистичні матеріали Національного банку України, Державної служби статистики

України, фінансова звітність АТ «Комінвестбанк», нормативно-правові акти з питань банківського кредитування. Теоретико-методологічну основу роботи склали фундаментальні положення теорій кредиту, банківського менеджменту, корпоративних фінансів, які містяться в класичних та в сучасних працях економістів-фінансистів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у наступному:

систематизовано та узагальнено підходи до сутності банківського кредитного забезпечення корпоративних клієнтів та механізму його реалізації;

запропоновано шляхи вдосконалення банківського кредитного забезпечення корпоративних клієнтів банку.

Практичне значення одержаних результатів магістерської роботи полягає в розробці рекомендацій щодо вдосконалення кредитного забезпечення корпоративних клієнтів банку та банківської системи в Україні в цілому.

Апробація результатів роботи. Головні результати дослідження були висвітлені на Звітній студентській науково-практичній конференції Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника (2024 року).

Основний внесок здобувача. Магістерська робота є виконаною науковою працею, у якій викладено авторський підхід до теоретичного обґрунтування банківського кредитного забезпечення корпоративних клієнтів банку в Україні в сучасних умовах.

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Список використаних джерел налічує 44 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОРПОРАТИВНИХ КЛІЄНТІВ

1.2. Сутність і роль банківського кредитного забезпечення корпоративних клієнтів

Банківський кредит є важливим джерелом фінансування для корпоративних клієнтів, особливо коли відсоткова ставка є вигідною. Цей кредит може суттєво впливати на активність підприємств, допомагаючи їм підтримувати і розширювати свою діяльність. Розглянемо особливості руху капіталу корпоративних клієнтів відносно ролі банківського кредиту у забезпеченні безперервності процесів відтворення.

Є дві основні причини, чому корпоративні клієнти потребують кредитних ресурсів:

1. Зміни в потребах в обігових коштах. Підприємства можуть потребувати більше або менше грошей для щоденних витрат, і це може змінюватися в залежності від різних факторів, таких як сезонні коливання або зміни в обсягах виробництва.

2. Необхідність у створенні та відновленні основного капіталу. Підприємствам може знадобитися фінансування для придбання нового обладнання або ремонту вже існуючого.

Оборотний капітал підприємства проходить через різні стадії, наприклад, коли гроші витрачаються на сировину, потім на виробництво продукції, а потім повертаються у вигляді доходу від продажу. Цей процес не є рівномірним і може відрізнятись в залежності від особливостей виробництва кожного підприємства та особливостей реалізації ним продукції, робіт чи послуг.

Фактори, що впливають на потребу в обігових коштах, і є специфічними для кожного суб'єкта господарювання, включають сезонність

виробництва, тип продукції та сировини, тривалість виробничого процесу і час обігу продукції, а також рівень цін на неї.

Тому короткострокові позики від банків можуть бути важливим способом для корпоративних клієнтів швидко поповнити свій оборотний капітал, коли виникає така потреба.

Суб'єкти підприємництва потребують довгострокових кредитів для формування основного капіталу, який включає придбання основних засобів та нематеріальних активів. Оскільки кожне підприємство має свої особливості кругообороту капіталу, може виникати невідповідність між тим, скільки коштів господарюючий суб'єкт потребує для своїх операцій, і скільки грошей у нього є на даний момент. Це може проявлятися як у вигляді тимчасового надлишку грошових коштів, так і у потребі в додаткових фінансових ресурсах.

Загальновизнано, що кредит потрібен через те, що гроші можуть бути тимчасово звільнені в процесі обігу капіталу, що може призвести до потреби в додаткових грошах на певному етапі. Тому постійний кругообіг капіталу підприємницьких структур в різних сферах економіки є ключовим фактором для розуміння того, як кредитування підтримує підприємницьку діяльність з метою розширеного відтворення в цілому.

На нашу думку, можливість швидкого отримання додаткових ресурсів у вигляді банківських кредитів є ключовим чинником для прискорення індивідуального кругообороту капіталу корпоративних клієнтів. Це може стати основою для підвищення підприємницької активності та економічного росту. Позики дозволяють підприємствам мати необхідні грошові кошти для безперебійної діяльності, що є значною перевагою порівняно з використанням власних ресурсів.

Потреба в кредитних ресурсах, враховуючи аналіз обігових коштів, виникає через різні внутрішні та зовнішні фактори, які можуть бути як об'єктивними, так і суб'єктивними. Нестача власних коштів, різні терміни обігу капіталу, затримки в надходженні виручки від продажу та інші причини

можуть призвести до необхідності додаткового фінансування. Серед зовнішніх факторів можна виділити: рівень і темпи інфляції, економічний розвиток країни, структурна збалансованість економіки, фінансову ситуацію в державі та інвестиційний клімат.

Що стосується внутрішніх факторів потреби в кредитах для формування обігових коштів, то вони в основному пов'язані з особливостями виробничого процесу і реалізації продукції, а також з характеристиками обігу авансованого капіталу корпоративних клієнтів.

Банківські позики як джерело фінансування мають свої переваги і недоліки. Переваги включають те, що відсотки за кредит враховуються у собівартості продукції, а також те, що кредит є гнучким засобом для покриття поточних потреб корпоративних клієнтів в обігових коштах.

З недоліків варто відзначити, що збільшення частки кредиту веде до зростання витрат на відсотки, що може суттєво знизити прибутковість підприємства. Крім того, конкретні цілі, для яких потрібен кредит, не завжди можуть відповідати критеріям банку щодо рівня ризику.

Банківська система може стати потужним інструментом для активного розвитку підприємництва, забезпечення безперервного розширеного відтворення та подолання криз у реальному секторі економіки. Для цього важливо налагодити нові, партнерські відносини між банками та підприємствами. Важливо, щоб існував тісний зв'язок між функціонуванням капіталу корпоративних клієнтів та результативністю їх виробничої діяльності, з одного боку, і процесами мобілізації, розподілу та перерозподілу тимчасово вільних коштів через банківську систему – з іншого.

Тільки за умови збалансованого розвитку та взаємодії різних економічних підсистем, таких як банківський і реальний сектори, можливо досягти зростання економіки країни в цілому. Для цього слід активно вивчати і узагальнювати міжнародний досвід, а також шукати нові ефективні

механізми впливу банківської системи на розвиток підприємництва в Україні.

В Україні питання активізації банківської діяльності для задоволення виробничих потреб суб'єктів господарювання залишається дуже важливим. Розвиток реального сектору економіки особливо в умовах війни є важливим для зміцнення економіки країни в цілому.

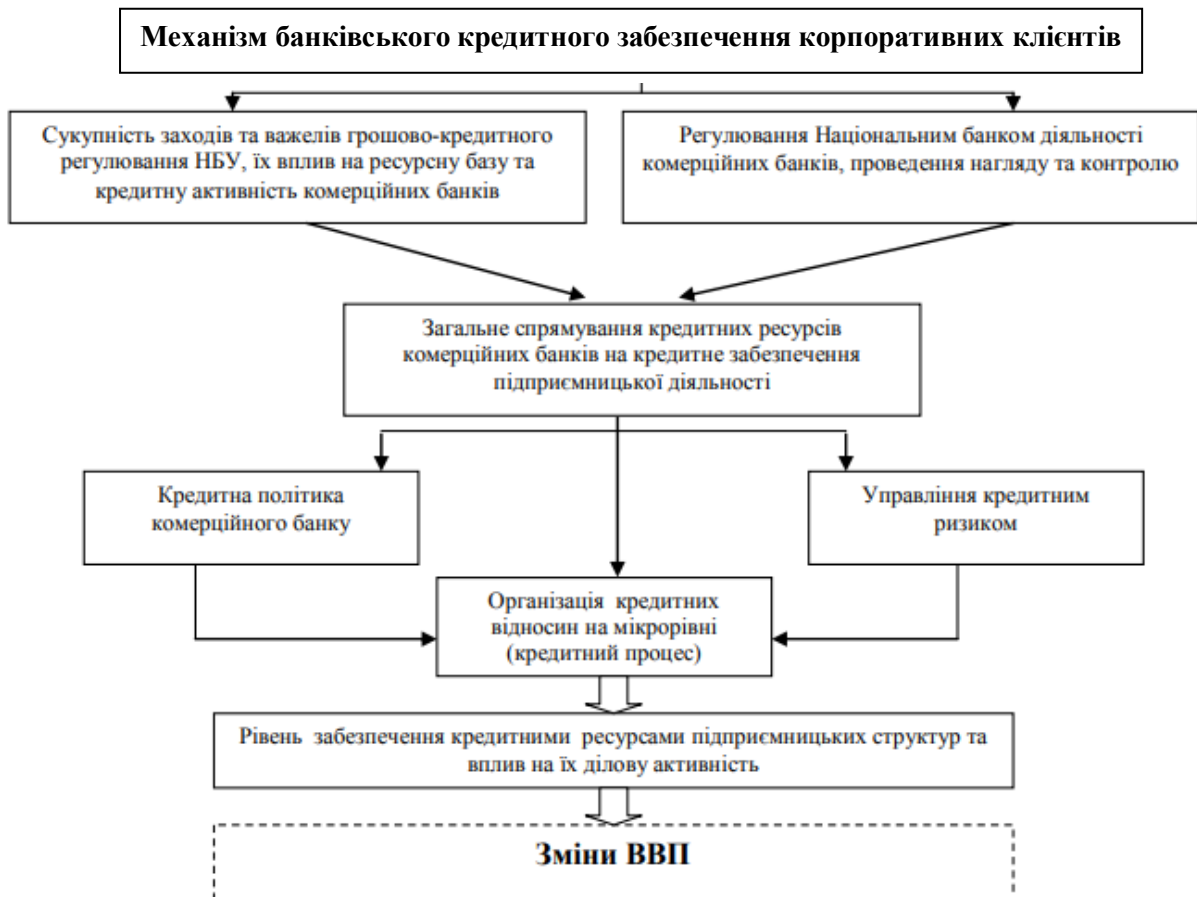
Банківська система грає ключову роль у перерозподілі капіталу. Вона збирає тимчасово вільні гроші ринкових учасників і, за допомогою короткострокових та довгострокових кредитів, забезпечує перерозподіл капіталу як всередині однієї галузі, так і між галузями, регіонами, що створює умови для безперервності виробництва. Важливо відзначити, що діяльність корпоративних клієнтів без ефективно працюючої банківської системи неможлива, адже накопичені банками фінансові ресурси є важливим джерелом для фінансового забезпечення господарських суб'єктів у ринкових умовах.

1.2. Механізм банківського кредитного забезпечення корпоративних клієнтів

Стратегія розвитку банківської системи має тісно враховувати реальні умови вітчизняної економіки. Як уже зазначалося, кредитування корпоративних клієнтів значною мірою визначає фінансові можливості підприємницьких структур у забезпеченні своїх виробничих потреб. Тому важливо науково обґрунтувати механізм банківського кредитного забезпечення корпоративних клієнтів та визначити роль Національного банку України та комерційних банків у цьому процесі.

Механізм банківського кредитного забезпечення корпоративних клієнтів можна описати як комплекс заходів, що вживаються центральним банком та комерційними банками для спрямування тимчасово вільних фінансових ресурсів на підтримку виробничо-господарської діяльності

корпоративних клієнтів. Головною метою цього механізму є забезпечення виробничих потреб корпоративних клієнтів шляхом надання кредитних ресурсів банківськими установами для формування фінансових ресурсів корпоративних клієнтів. Схематично механізм банківського кредитного забезпечення корпоративних клієнтів можна представити наступним чином (рис.1.1).

Рис. 1.1. Механізм банківського кредитного забезпечення корпоративних клієнтів [17]

Центральний банк має ключову роль у реалізації механізму банківського кредитного забезпечення корпоративних клієнтів, оскільки, використовуючи інструменти грошово-кредитної політики та регулюючи діяльність банківських установ, він значно впливає на їх ресурсну базу і кредитну активність. Через встановлення нормативів регулювання, а також нагляд і контроль за діяльністю банків, центральний банк може обмежувати

або розширювати кредитування комерційними банками реального сектора економіки.

Зважаючи на важливість центрального банку в реалізації банківського кредитного забезпечення корпоративних клієнтів, його грошово-кредитна політика є основою цього процесу. Використовуючи економічні та адміністративні інструменти впливу на пропозицію грошових ресурсів, центральний банк може суттєво змінювати кредитну активність комерційних банків і, відповідно, банківське кредитне забезпечення корпоративних клієнтів. Банківські установи, у тісній взаємодії з центральним банком, безпосередньо реалізують механізм банківського кредитного забезпечення корпоративних клієнтів.

Коли комерційні банки видають кредити, вони направляють тимчасово вільні фінансові ресурси на покриття виробничих потреб корпоративних клієнтів, зокрема на поповнення основного і оборотного капіталу. Якщо корпоративні клієнти ефективно використовують ці кредитні ресурси, це може призвести до значних збільшень обсягів виробництва, що, в свою чергу, позитивно вплине на їх фінансовий стан і прибутковість, а також на їхню здатність отримувати та погашати кредити.

Таким чином, між результативністю роботи корпоративних клієнтів і прибутковістю банківських установ існує позитивний зворотний зв'язок: зростання прибутковості корпоративних клієнтів сприяє підвищенню прибутковості банків. На рівні окремих корпоративних клієнтів реалізація банківського кредитного забезпечення корпоративних клієнтів здійснюється через організацію кредитних відносин між комерційними банками та підприємствами, причому ініціатива таких відносин часто виходить від самих корпоративних клієнтів.

Успішна і адаптивна кредитна політика комерційного банку, правильний вибір її пріоритетів грає важливу роль у його здатності конкурувати на ринку банківських послуг, а також у потенційних можливостях кредитного забезпечення корпоративних клієнтів кредитами.

Важливими складовими такої політики є правильний вибір клієнтів і кредитних інструментів (сегментування ринку), встановлення норм і правил для банківської діяльності, а також кваліфікація та компетентність банківського керівництва і персоналу, що займається кредитуванням.

Тактика кредитної політики має включати конкретні інструменти, які банк використовує для досягнення своїх стратегічних цілей в кредитуванні, а також напрями для вдосконалення цих процесів і організації кредитного процесу. Головними цілями кредитної політики комерційного банку є забезпечення умов для задоволення кредитних потреб клієнтів і отримання прибутку, одночасно підтримуючи належний рівень ліквідності та мінімізуючи ризики, пов'язані з кредитними операціями.

Можливість банку задовольнити потреби підприємств у кредитах у великій мірі залежить від організації кредитного процесу. Цей процес визначається ефективністю використання банком своїх ресурсів і рівнем безпеки їх розміщення в різних секторах економіки, що, у свою чергу, залежить від якісного управління ризиками за кредитними операціями.

Кредитний процес, як комплекс практичних дій банку щодо надання та погашення кредитів, є важливою частиною механізму банківського кредитного забезпечення корпоративних клієнтів і забезпечує його практичну реалізацію. Він повинен забезпечувати дотримання всіх основних принципів та умов банківського кредитування.

Необхідність функціонування ефективного механізму банківського кредитного забезпечення корпоративних клієнтів обумовлена потребою в забезпеченні взаємодії суб'єктів ринку з надлишковими заощадженнями з тими, хто відчуває їх нестачу. Досягнення такої оптимальної взаємодії можливе через трансформацію термінів, обсягів ресурсів та ризиків у відповідних операціях, що дозволяє узгодити інтереси позичальників і кредиторів.

В результаті, залучені банками дрібні кошти вкладників, на короткі терміни або до запитання, перетворюються на значні фінансові потоки, які

можуть бути інвестовані в реальні активи відповідно до виробничих потреб, забезпечуючи таким чином ефективний кругообіг капіталів в економіці. Крім того, банки здатні зменшувати ризик для вкладників, завдяки розподілу вкладів між різними групами позичальників і завдяки наявності аналітичних інструментів для точнішої оцінки фінансового стану потенційних позичальників кредитних ресурсів. Таким чином, завдяки виконанню банками трансформаційної функції, можливості взаємодії різних учасників економічного відновлення розширюються, що сприяє відновленню виробництва та економічних відносин у суспільстві.

Таблиця 1.1

Співвідношення нагромаджень і витрат корпоративних клієнтів і домогосподарств в Україні

Нагромадження коштів			Використання коштів			Надлишок або дефіцит коштів	
	01.01. 2023	01.01. 2024		01.01. 2023	01.01. 2024	01.01. 2023	01.01. 2024
Корпоративні клієнти (кошти на поточних та вкладних рахунках)	703538	1031122	Корпоративні клієнти (кредити, надані банками)	754371	735295	-50833	295827
Домогосподарства (кошти на поточних та вкладних рахунках)	1045731	1228546	Домогосподарства (кредити, надані банками)	221105	236470	+824626	+992076

Розраховано за даними [14].

Розраховані дані табл.1.1. підтверджують необхідності забезпечення банками грошовими ресурсами корпоративних клієнтів, оскільки як показують дані, корпоративні клієнти мають періодичну потребу в ресурсах, яка може значною мірою задовольнятися за рахунок коштів домогосподарств, нагромадження яких постійно перевищують потреби у позиках, зокрема станом на 1.01.2023 року дефіцит коштів корпоративних клієнтів становив 50,883 млрд.грн, на 1.01.2024 року спостерігався надлишок і становив понад 295,8 млрд. грн.

Між банківським сектором і реальним сектором економіки існує тісна функціональна взаємодія. На нашу думку, ця взаємодія можна описати як сукупність економічних зв'язків, які формуються між комерційними банками та корпоративними клієнтами під час перерозподілу фінансових ресурсів. Результатом цих зв'язків є забезпечення безперервного процесу суспільного відтворення.

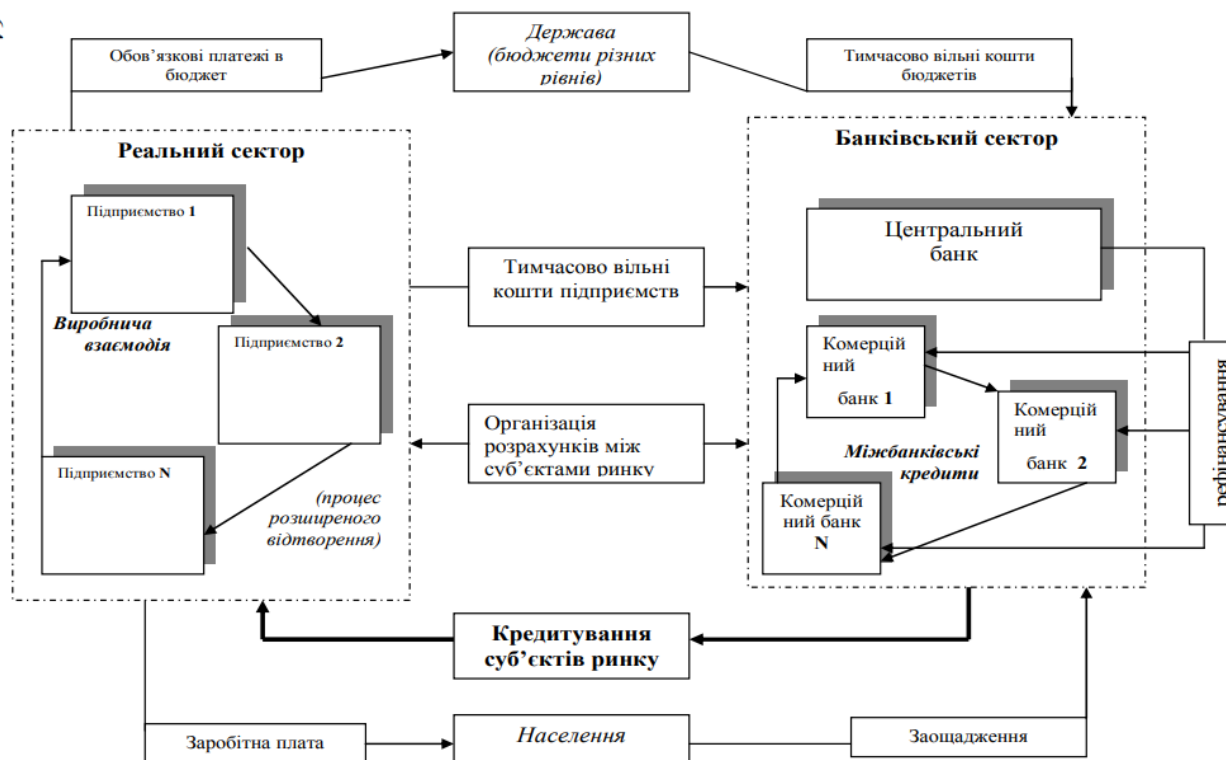

Рис. 1.2. Функціональна взаємодія банківського та реального сектора [17]

Якраз кредитні операції відіграють ключову роль у структурі банківських вкладень, що відображається в основних балансових показниках банківської системи України. Це підтверджує наше твердження про те, що банки слід розглядати перш за все як кредитні інститути, які забезпечують кредитування корпоративних клієнтів.

Разом із тим, при встановленні рівноправних партнерських відносин між корпоративними клієнтами і банками, важливо враховувати кредитні потреби клієнтів під час розробки кредитної політики. У практиці кредитування в Україні це має включати такі аспекти:

1. Розуміння потреб клієнта у кредиті, що означає довірливе ставлення до його становища.
2. Доступність для клієнта та прийнятність запропонованої програми кредитування, що охоплює розміри кредиту, відсоткову ставку, терміни кредиту і умови його надання та погашення.
3. Урахування специфіки бізнесу клієнта, умов і результатів його діяльності.
4. Швидке розглядання заявок і запитів клієнта.
5. Простота і зрозумілість для клієнтів процесів оформлення, надання та погашення кредитів.
6. Прозорість і обґрунтованість рішень щодо надання чи відмови в кредиті [17]

1.4. Види кредитного забезпечення корпоративних клієнтів

Банки пропонують різноманітні види кредитів корпоративним клієнтам, залежно від їхніх потреб і умов діяльності. Основні види кредитів, які банки надають корпоративним клієнтам, включають:

За термінами:

1. Короткострокові кредити:

- Операційні кредити. Використовуються для покриття щоденних витрат підприємства, таких як закупівля сировини, оплата рахунків постачальникам, зарплата працівникам. Термін зазвичай до одного року. Мають відносно високі процентні ставки, але забезпечують швидкий доступ до фінансування.

- Кредити на поповнення обігового капіталу. Передбачають фінансування для покриття тимчасового дефіциту обігових коштів, наприклад, для фінансування сезонних витрат або зменшення періоду обігу капіталу. Термін зазвичай до одного року або до завершення сезону. Можуть мати форму овердрафту або кредитної лінії.

2. Довгострокові кредити:

- Кредити на купівлю основних засобів. Використовуються для придбання або модернізації обладнання, будівель, машин або інших довгострокових активів. Термін становить зазвичай від одного до десяти років. Мають нижчі процентні ставки порівняно з короткостроковими кредитами, оскільки забезпечені довгостроковими активами.

- Кредити на рефінансування. Призначені для погашення старих боргів або кредитів за вигіднішими умовами. Термін варіюється в залежності від умов нового кредиту. Може бути корисним для зниження загальних витрат на обслуговування боргу.

За спрямуванням:

1. Кредити для поточної діяльності, які призначені для поповнення оборотних коштів підприємства або для придбання рухомого майна (машин і обладнання). Ці кредити можуть бути оформлені у вигляді відкритої кредитної лінії, контокорентного кредиту або овердрафту на розрахунковому рахунку.

- Відкрита кредитна лінія надається позичальнику на певний термін у межах узгодженого ліміту. Кредити видаються поступово, відповідно до потреби, в обсязі та термінах, погоджених сторонами. Цей метод кредитування також економить час банку на аналіз кредитоспроможності клієнта.

Кредитні лінії є таких видів:

а) Револьверна кредитна лінія. Дозволяє підприємству витратити та погашати кредитні кошти до встановленого ліміту, при цьому можливість повторного використання кредитних коштів. Може бути короткостроковою або довгостроковою. Це гнучкий інструмент для управління обіговими коштами.

б) Непоновлювана кредитна лінія. Установлює певний ліміт кредиту на визначений період без можливості повторного використання. Термін, зазвичай на визначений період, наприклад, рік. Може бути використана для фінансування великих, одноразових витрат.

- Поточний рахунок з овердрафтом дозволяє перевищувати суму списання з рахунку над залишком коштів, що означає надання позики на основі угоди між банком і клієнтом. Дозволяє підприємству витратити більше грошей, ніж є на рахунку, до певного ліміту. Термін, зазвичай короткостроковий. Гнучкий спосіб покриття тимчасових нестач коштів на рахунку.

- Контокорентний кредит передбачає використання контокорентного рахунку – активно-пасивного рахунка, на якому обліковуються всі операції з клієнтом. На ньому фіксуються: за дебетом – заборгованість банку та всі платежі за дорученням клієнта, за кредитом – надходження коштів від платників, повернення кредитів тощо. Цей рахунок поєднує функції позичкового та поточного рахунків і може мати як дебетове, так і кредитове сальдо.

2. Інвестиційні кредити. Банки активно залучені в інвестиційні процеси, що включає накопичення та перерозподіл коштів для інвестицій,

надання інвестиційних кредитів, а також інвестування в цінні папери та паї, як за рахунок власних коштів, так і за дорученням клієнтів.

Інвестиційний кредит представляє собою механізми кредитних відносин у сфері інвестицій, які слугують джерелом середньо- та довгострокових ресурсів для підприємств. Кредитні ресурси можуть бути спрямовані на фінансування основних засобів, необоротних активів, реальних інвестицій або інвестиційних проектів, що забезпечують розширене відтворення капіталу позичальника.

У процесі банківського кредитування підприємствам також пропонується комерційна іпотека — кредит на придбання нерухомості комерційного чи промислового призначення (склади, виробничі приміщення, магазини або офіси). Заставою виступає куплена нерухомість.

Для залучення нових клієнтів банки активно співпрацюють з агентствами нерухомості, які займаються пошуком потенційних клієнтів і підготовкою до укладення іпотечного договору (оцінка об'єкта нерухомості, попередня перевірка платоспроможності позичальника тощо). Інвестування в комерційну нерухомість, зокрема купівля в кредит, стає дедалі популярнішим в порівнянні з орендою бізнес-приміщень. Варто зазначити, що наразі через об'єктивні причини комерційна іпотека в основному використовується великими компаніями.

Серед видів інвестиційних кредитів слід виділити такі:

- Кредити на реалізацію інвестиційних проектів. Використовуються на для фінансування великих капітальних витрат, таких як будівництво нових об'єктів або розширення виробництва. Термін може бути довгостроковим, залежно від тривалості проекту. Зазвичай включають детальне оцінювання проекту та майбутніх грошових потоків.

- Проектне фінансування. Являє собою спеціалізоване фінансування конкретних проектів, яке базується на майбутніх доходах від проекту, а не на загальних активів підприємства. Термін кредиту залежить від терміну

реалізації проекту. Включає оцінювання ризиків і потенційних прибутків проекту.

3. Факторинг. Банк купує дебіторську заборгованість підприємства з дисконтом, забезпечуючи негайне фінансування в обмін на майбутні надходження. Термін факторингу зазвичай короткостроковий, в залежності від терміну дебіторської заборгованості. Дозволяє підприємствам швидко отримувати кошти, зменшуючи терміни обігу дебіторської заборгованості.

4. Фінансовий лізинг. Представляє собою оренду активів з можливістю їх викупу по завершенню терміну лізингу. Термін, зазвичай довгостроковий, відповідно до терміну служби активу. Включає обов'язок викупу активу по завершенню терміну лізингу, часто за залишковою вартістю.

5. Форфейтинг – це фінансова операція, при якій одна сторона (форфейтер) купує у іншої сторони (експортера) вимоги за міжнародними контрактами, зокрема за векселями чи іншими борговими зобов'язаннями, які виникають у процесі зовнішньої торгівлі. Банки можуть виступати в ролі форфейтерів, купуючи вимоги експортерів за міжнародними контрактами, такими як векселі або інші боргові зобов'язання. Банки зазвичай пропонують форфейтинг як один із фінансових продуктів, щоб допомогти підприємствам знизити ризики, пов'язані з міжнародною торгівлею, та забезпечити швидкий доступ до ліквідності. Завдяки цій операції, експортери можуть отримувати кошти відразу, а банки отримують можливість працювати з короткостроковими фінансовими інструментами.

6. Вексельний кредит. Це кредит під облік векселів або під їх заставу. Вексель, який є документом, що підтверджує боргові зобов'язання підприємства. Термін може бути короткостроковим. Вексель може служити як забезпечення для кредиту, зменшуючи ризики для кредитора. Цей вид кредиту надається фінансово стабільним підприємствам шляхом оформлення простих або переказних векселів. Для підприємств це забезпечує можливість використовувати векселі як засіб платежу під час розрахунків. Перевага для банку полягає в тому, що немає потреби залучати додаткові фінансові

ресурси, що, в свою чергу, сприяє зниженню відсоткової ставки вексельного кредиту в порівнянні з класичним кредитуванням. Вексельний кредит надається на термін до першої дати, коли вексель має бути пред'явлений банку для оплати.

7. До банківських кредитних операцій також відносяться гарантійні операції, при яких банк не видає позики позичальнику, а забезпечує виконання платежів у разі невиконання зобов'язань позичальником. До таких операцій належать акцептні та авальні кредити. Авальні кредити передбачають здійснення платежів банком лише в разі банкрутства боржника, тоді як за акцептних операцій банк виплачує за зобов'язаннями клієнта.

Ці види кредитів можуть мати різні умови, процентні ставки, терміни погашення та інші характеристики, що дозволяє корпоративним клієнтам вибрати найбільш підходящий варіант відповідно до своїх фінансових потреб і стратегічних цілей. Ці кредитні інструменти, дозволяють управляти фінансовими ресурсами відповідно до своїх потреб і умов, що забезпечує їхню стабільність і розвиток.

Висновки до розділу 1

Економічні відносини, що виникають під час кредитування, сприяють стабільності підприємницької діяльності, будучи необхідною умовою для обігу виробничих та оборотних фондів. У процесі розширеного відтворення кредит забезпечує безперервність обігу, що сприяє виробництву та реалізації продукції, дозволяючи швидко залучати фінансові ресурси в господарський оборот. Кредитне забезпечення підприємств є основою їх ефективної діяльності. Саме завдяки залученим ресурсам стає можливим розвиток бізнесу, оновлення основних засобів і розширення напрямів діяльності. При пошуку вільних коштів на фінансовому ринку важливо обрати найбільш

вигідні інструменти кредитного забезпечення, що допоможуть досягти поставлених цілей. Причинами, чому корпоративні клієнти потребують кредитних ресурсів є :зміни в потребах в обігових коштах та необхідність у створенні та відновленні основного капіталу.

Механізм банківського кредитного забезпечення корпоративних клієнтів можна описати як комплекс заходів, що вживаються центральним банком та комерційними банками для спрямування тимчасово вільних фінансових ресурсів на підтримку виробничо-господарської діяльності корпоративних клієнтів. Головною метою цього механізму є забезпечення виробничих потреб корпоративних клієнтів шляхом надання кредитних ресурсів банківськими установами для формування фінансових ресурсів корпоративних клієнтів.

Можливість банку задовольнити потреби підприємств у кредитах у великій мірі залежить від організації кредитного процесу. Цей процес визначається ефективністю використання банком своїх ресурсів і рівнем безпеки їх розміщення в різних секторах економіки, що, у свою чергу, залежить від якісного управління ризиками за кредитними операціями.

Банки пропонують різноманітні види кредитів корпоративним клієнтам, залежно від їхніх потреб і умов діяльності.

За термінами: короткострокові кредити та довгострокові кредити. за спрямуванням: кредити для поточної діяльності та інвестиційні кредити. Окрім традиційних форм кредитування, в банківській практиці також поширилися кредитні операції: фінансовий лізинг, факторинг, форфейтинг, вексельний кредит та банківські гарантії. Ці кредитні інструменти, дозволяють управляти фінансовими ресурсами відповідно до своїх потреб і умов, що забезпечує їхню стабільність і розвиток.

РОЗДІЛ 2

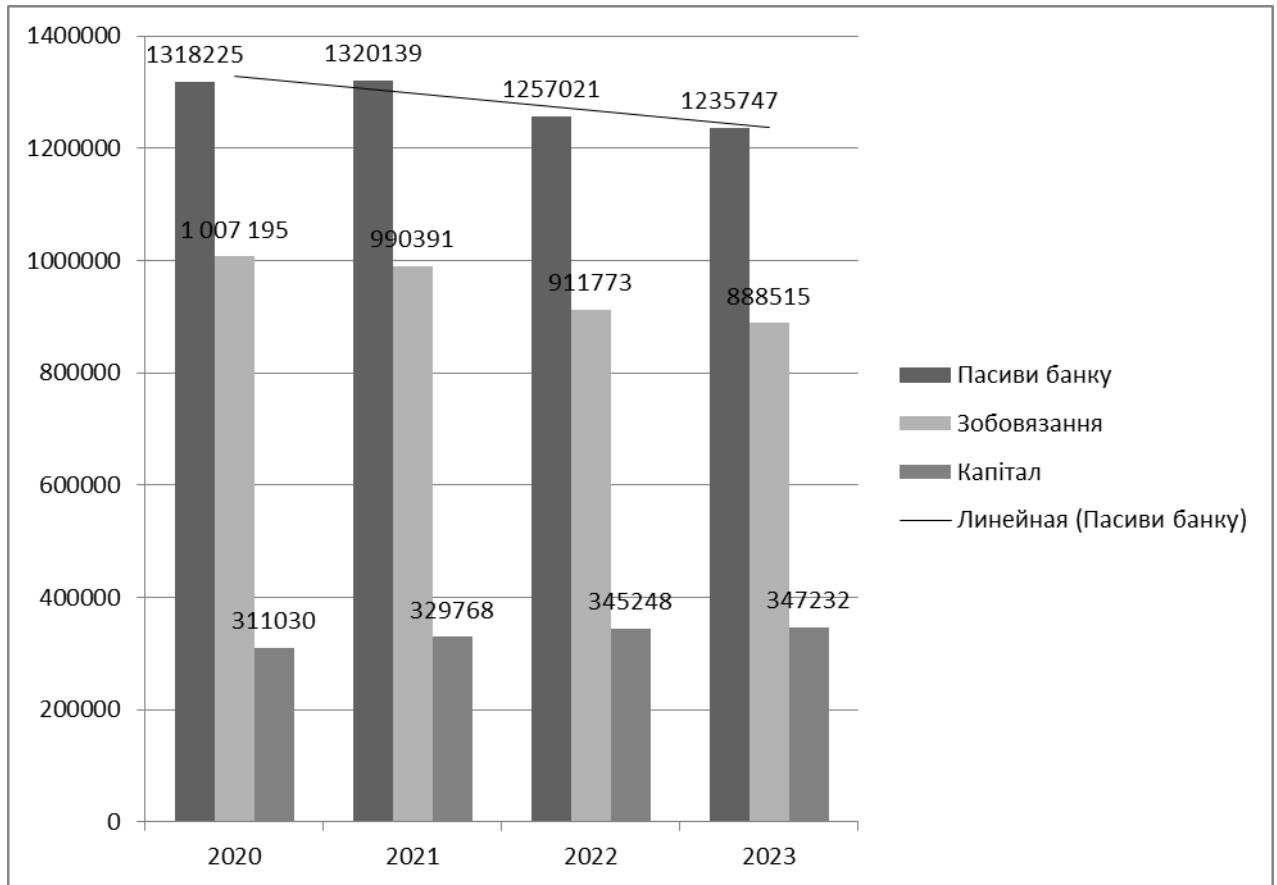
АНАЛІЗ ПРАКТИКИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ КОРПОРАТИВНИХ КЛІЄНТІВ

2.1. Аналіз забезпечення кредитними ресурсами АТ «КОМІНВЕСТБАНК»

Обсяги банківських ресурсів і масштаби діяльності банківських установ залежать від операцій із залучення коштів. Залучені ресурси включають залишки на поточних рахунках підприємств, установ і організацій, вклади фізичних осіб, кошти на бюджетних рахунках, гроші, що знаходяться в процесі міжбанківських розрахунків, а також інші фінансові ресурси. Позичені кошти банків формуються через отримання кредитів від Національного банку України та інших комерційних банків, а також через випуск власних боргових цінних паперів. Регулювання можливостей комерційних банків у залученні коштів здійснюється Національним банком України.

Всі способи залучення коштів можна класифікувати на три основні типи: залучення депозитів, отримання кредитів і випуск цінних паперів.

З приводу цього доцільно насамперед розглянути динаміку та структуру ресурсів досліджуваного нами АТ «Комерційний інвестиційний банк» за 2021-2023 рр. (рис.2.1).

Рис. 2.1. Динаміка ресурсів АТ «Комерційний інвестиційний банк»

Складено за даними фінансової звітності Комінвестбанку за 2021, 2022 рік та проміжної за *3 квартал 2023 року [35]

Як бачимо з рис. 2.1, загальний обсяг ресурсів (пасивів) АТ «Комерційний інвестиційний банк» у 2021 році зріс майже на 2 млн.грн до 1,32 млрд. грн, проте через війну в Україні з 2022 року помітна тенденція до спаду, зокрема за 2022 рік вони зменшилися на 63 млн.грн, за 2023 рік на 22 млн.грн. Це зменшення було зумовлене зменшенням зобов'язань банку, проте банк протягом 2021-2023 років нарощував обсяги власного капіталу.

Розглянемо динаміку складових зобов'язань АТ «Комерційний інвестиційний банк» за 2021-2023 рр. (табл.2.1).

Як видно з табл.2.1, зобов'язання банку за 2022 рік зменшилися на 78,618 млн.грн або 7,94%, у 2023 році на 23,258 млн.грн або 2,55% і склали 888, 515 млн.грн. Це зменшення відбувалося практично за усіма складовими

зобов'язань. Найбільше зменшення відбулося внаслідок відтоку коштів клієнтів, зокрема за 2022 рік вони зменшилися на 77,327 млн.грн або 7,9%, у 2023 році на 22,071 млн.грн або 2,45%. Банк протягом 2021-2023 років не залучав ресурси міжбанківського ринку.

Таблиця 2.1

Динаміка складових зобов'язань АТ «Комінвестбанк» за 2021-2023 рр.

станом на кінець періоду, тис.грн

Показники	Роки			Абсолютне відхилення, тис. грн. (ланц. метод)		Відносне відхилення, % (ланц. метод)	
	2021	2022	2023*	2022	2023*	2022	2023*
Кошти клієнтів	978743	901416	879345	-77327	-22071	-7,90	-2,45
Зобов'язання щодо поточ. податку на прибуток	0	1098	0	1098	-1098	-	-
Відстрочені податкові зобов'язання	6717	5519	5519	-1198	0	-17,84	0,00
Резерви та зобов'язання	180	171	115	-9	-56	-5,00	-32,75
Інші фінансові зобов'язання	3454	2062	1855	-1392	-207	-40,30	-10,04
Інші зобов'язання	1277	1507	1681	230	174	18,01	11,55
Всього зобов'язання	990391	911773	888515	-78618	-23258	-7,94	-2,55

Розраховано за даними фінансової звітності Комінвестбанку за 2022 рік та проміжної за *3 квартал 2023 року [35]

Розглянемо склад зобов'язань АТ «Комінвестбанк» за 2021-2023 роки (табл.2.2).

Таблиця 2.2

Склад зобов'язань банку АТ «Комінвестбанк» за 2021-2023 рр.

станом на кінець періоду, тис.грн

Показники	2021		2022		2023*	
	Сума, тис.грн	Питома вага,%	Сума, тис.грн	Питома вага,%	Сума, тис.грн	Питома вага,%
Кошти клієнтів	978743	98,82	901416	98,86	879345	98,97
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	0	0,00	1098	0,12	0	0,00
Відстрочені податкові зобов'язання	6717	0,00	5519	0,61	5519	0,62
Резерви та зобов'язання	180	0,02	171	0,02	115	0,01
Інші фінансові зобов'язання	3454	0,35	2062	0,23	1855	0,21
Інші зобов'язання	1277	0,13	1507	0,17	1681	0,19
Всього зобов'язання	990391	100	911773	100	888515	100

Розраховано за даними фінансової звітності Комінвестбанку за 2022 рік та проміжної за *3 квартал 2023 року[35]

Аналізуючи складові зобов'язань банку в таблиці 2.2, бачимо, що основну їх частину склали кошти клієнтів, частка яких з 2021 до 2023 року зростала. Зокрема на кінець 2023 року склала 98,97%.

Зважаючи на це варто більш детально розглянути динаміку та склад коштів клієнтів (депозитів) АТ «Комерційний інвестиційний банк» за 2021-2023 рр. (табл.2.3).

Таблиця 2.3

Структура депозитів АТ «Комінвестбанк» та їх динаміка

станом на кінець періоду, тис.грн

№	Показник	2021	2022	2023*	Абсолютне відхилення, тис. грн.(ланц. метод)		Відносне відхилення,% (ланц. метод)	
					2022	2023*	2022	2023*
1	Державні та громадські організації:	78 753	51366	18898	-27387	-32468	-34,78	-63,21
1.1	Поточні рахунки	77 469	51265	18797	-26204	-32468	-33,83	-63,33
1.2	Строкові кошти	1 284	101	101	-1183	0	-92,13	0,00
2	Інші юридичні особи:	441422	484653	568136	43231	83483	9,79	17,23
2.1	Поточні рахунки	391652	450554	517443	58902	66889	15,04	14,85
2.2	Строкові кошти	49770	34099	50693	-15671	16594	-31,49	48,66
3	Фізичні особи:	458568	365397	292311	-93171	-73086	-20,32	-20,00
3.1	Поточні рахунки	112452	150014	94473	37562	-55541	33,40	-37,02
3.2	Строкові кошти	346116	215383	197838	-130733	-17545	-37,77	-8,15
4	Усього коштів клієнтів	978743	901416	879345	-77327	-22071	-7,90	-2,45

Розраховано за даними фінансової звітності Комінвестбанку за 2022 рік та проміжної за *3 квартал 2023 року[35]

Як бачимо з табл. 2.3, кошти державних та громадських організацій зменшилися на 27,387 млн.грн або на 34,78% у 2022 році, на 32,468 млн.грн

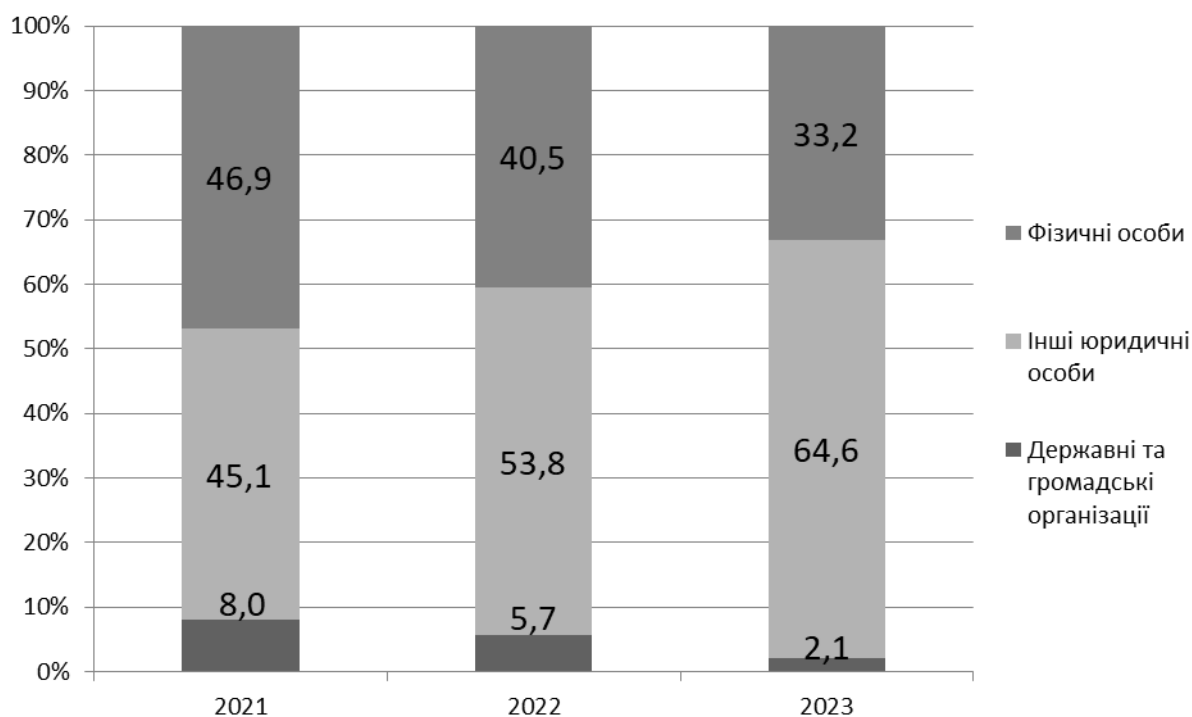
або на 63,21% у 2023 році. Дані суб'єкти мали в основному відкриті у банку поточні рахунки, які використовуються для платіжних операцій. Залишок на поточних рахунках цих клієнтів мав тенденцію до зниження на 26,204 млн.грн або 33,83% у 2022 році та 32,468 млн.грн або на 63,33% у 2023 році. Також строкові рахунки цих суб'єктів мали спадну тенденцію.

Кошти інших фізичних осіб збільшилися на 43,231 млн.грн або на 9,79% у 2022 році, на 83,483 млн.грн або на 17,23% у 2023 році. Дані суб'єкти також мали в основному відкриті у банку поточні рахунки. Залишок на поточних рахунках цих клієнтів мав тенденцію до збільшення на 58,902 млн.грн або на 15,04% у 2022 році, на 66,889 млн.грн або на 14,85 % у 2023 році. Строкові рахунки цих суб'єктів у 2022 році мали спадну тенденцію на 15,671 млн.грн або 31,49%, що є негативним для стабільності ресурсів банку, проте у 2023 році строкові кошти зросли на 16,594 млн.грн або на 48,66%.

Кошти фізичних осіб зменшилися на 93,171 млн.грн або на 20,32% у 2022 році, на 73,086 млн.грн або на 20% у 2023 році. Дані суб'єкти мали в основному відкриті у банку строкові рахунки, які використовуються для кредитно-інвестиційних операцій банку і є стабільним ресурсом для банку. Залишок на поточних рахунках цих клієнтів у 2022 році зріс на 37,562 млн.грн або 33,4% , а у 2023 році знизився на 55,541 млн.грн або на 37,02%. Строкові рахунки цих суб'єктів мали спадну тенденцію, що є негативним явищем. Зокрема, вони знизилися на 130,733 млн.грн або 37,77% у 2022 році та 17,545 млн.грн або на 8,15% у 2023 році.

Розглянемо структуру депозитів за видами клієнтів АТ «Комінвестбанк» (рис.2.2).

Як видно з рис.2.2, структура коштів клієнтів за 2021-2023 рр. змінилася. Якщо у 2021 році основну їх частину складали кошти фізичних осіб 46,9%, то вже у 2022 році переважали кошти інших юридичних осіб (корпоративних клієнтів) – 53,8%, а частка коштів фізичних осіб зменшилася до 40,5%.

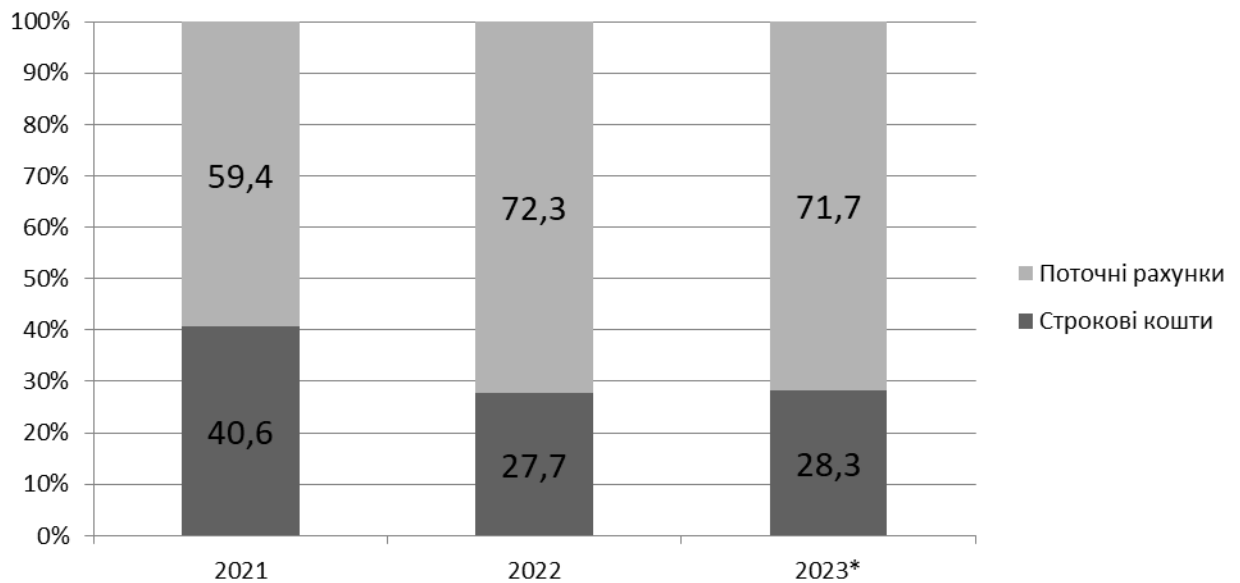

Рис. 2.2. Структура депозитів АТ «Комінвестбанк» за видами клієнтів.

Розраховано за даними фінансової звітності Комінвестбанку за 2022 рік та проміжної за *3 квартал 2023 року[35]

У 2023 році вже помітне значне переважання коштів інших юридичних осіб – 64,6% у структурі депозитів, у той час коли частка коштів фізичних осіб зменшилася до 33,2%. Це вказує на погіршення маркетингової роботи банку з фізичними особами, які є переважно власниками строкових рахунків, а корпоративні клієнти в основному зберігають кошти на поточних рахунках. Частка коштів державних та громадських організацій протягом 2021-2023 років була незначною і мала тенденцію до спаду з 8,0% у 2021 році, до 5,7% у 2022 році та 2.1% у 2023 році.

Розглянемо структуру депозитів АТ «Комінвестбанк» за строками залучення коштів (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Структура депозитів АТ «Комінвестбанк» за строками, %.

Розраховано за даними фінансової звітності Комінвестбанку за 2022 рік та проміжної за *3 квартал 2023 року[35]

Аналізуючи структуру коштів клієнтів протягом 2021-2023 рр. за строками, бачимо, що частка коштів на поточних рахунках переважає. Зокрема у 2021 році вона становить 59,4%, у 2022 році значно збільшується до 72,3%, та дещо зменшується, проте залишається значною у 2023 році – 71,7%. Дані кошти мають використання переважно для здійснення розрахунково-касових операцій клієнтів і є мінливим ресурсом для банку. Частка строкових коштів, які є основним ресурсом для кредитних операцій банку, у 2021 році була 40,6 %, у 2022 та 2023 роках була дуже малою, відповідно 27,7% та 28,3%.

2.2. Аналіз кредитування корпоративних клієнтів у банку АТ «КОМІНВЕСТБАНК»

З метою аналізу масштабів діяльності і напрямів розміщення ресурсів банку, проаналізуємо динаміку та склад активів АТ «Комінвестбанк» за 2021-2023 рр. (табл.2.4).

**Аналіз складу та структури активів АТ «Комінвестбанк»
за 2021-2023 рр.**

Назва статті	2021		2022		2023*		Абсолютне відхилення, +/- (ланц. метод)	
	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%	2022	2023*
Грошові кошти, їх еквіваленти	161508	12,23	127146	10,11	238881	19,33	-34362	111735
Кредити та заборгованість клієнтів	486041	36,82	431875	34,36	294623	23,84	-54166	-137252
Інвестиції в цінні папери	229780	17,41	285000	22,67	293826	23,78	55220	8826
Інвестиційна нерухомість	60058	4,55	51613	4,11	50250	4,07	-8445	-1363
ОЗ та нематеріальні активи	207597	15,73	197358	15,70	198304	16,05	-10239	946
Інші активи	175155	13,27	164029	13,05	159863	12,94	-11126	-4166
Всього активів	1320139	100	1257021	100	1235747	100	-63118	-21274

Розраховано за даними фінансової звітності Комінвестбанку за 2022 рік та проміжної за *3 квартал 2023 року[35]

У цілому обсяг активів з кінця 2021 року зменшується, зокрема за 2022 рік він зменшився на 63,118 млн.грн, за 3 квартали 2023 року на 21,274 млн.грн.

Значне зниження активів у 2022 році відбулося через зменшення кредитів та заборгованості клієнтів 54,116 млн.грн, за 3 квартали 2023 року

на 137,252 млн.грн. У той же час інвестиції в цінні пери зростали, зокрема за 2022 рік на 55,220 млн.грн, за 3 квартали 2023 року на 8,826 млн.грн. Грошові кошти, їх еквіваленти у 2022 році зменшилися на 34,362 млн.грн, а за 3 квартали 2023 року мали найбільше зростання зі всіх активів на 111,735 млн.грн.

У структурі активів, відзначимо, основну частку склали кредити та заборгованість клієнтів, хоча їх частка поступово зменшувалася: з кінця 2021 року з 36,82% до кінця 2022 року до 34,36%, до кінця за 3 квартали 2023 року до 23,84%. Частка інвестицій в цінні папери поступово збільшувалася з 17,41% на кінець 2021 року, за 2022 рік до 22,67% за, за 3 квартали 2023 року до 23,78%, що вказує на більшу інвестиційну привабливість цього активу для банків з точки зору прибутковості і надійності. Частка грошових коштів і еквівалентів з 12,23% станом на кінець 2021 року знизилася до 10,11% станом на кінець 2022 року, за 3 квартали 2023 року зросла до 19,33%, що свідчить про політику банку тримати значну частину активів в найліквіднішій формі для забезпечення платоспроможності перед вкладниками. Вагома частка активів банку розміщена в основні засоби та нематеріальні активи (станом на кінець 2021, 2022 та за 3 квартали 2023 року відповідно 15,73%, 15,70% та 16,05%), які є засвідчують впровадження банком інноваційних цифрових технологій.

Таблиця 2.5

Забезпеченість АТ «Комінвестбанку» кредитними ресурсами

Показники	Роки		
	2021	2022	2023*
Кошти клієнтів	978743	901416	879345
Кредити та заборгованість клієнтів	486041	431875	294623
Надлишок/дефіцит кредитних ресурсів	492702	469541	584722

Розраховано за даними фінансової звітності Комінвестбанку за 2022 рік та проміжної за *3 квартал 2023 року[35]

Як бачимо з табл. 2.5, банк протягом 2021-2023 років мав достатні обсяги ресурсів для здійснення кредитування.

Аналізуючи кредитні активи АТ«Комінвестбанк» бачимо, що обсяг кредитного портфеля банку, з урахуванням резерву під знецінення кредитів, постійно зменшувався: за 2021 рік – на 18,703 млн.грн, що зумовлено пандемією коронавірусу, а з настанням війни в Україні за 2022 рік – на 54,166 млн.грн, за 3 квартали 2023 року – на 137,252 млн.грн (табл.2.6).

Таблиця 2.6

Кредити та заборгованість клієнтів Комінвестбанку, тис.грн

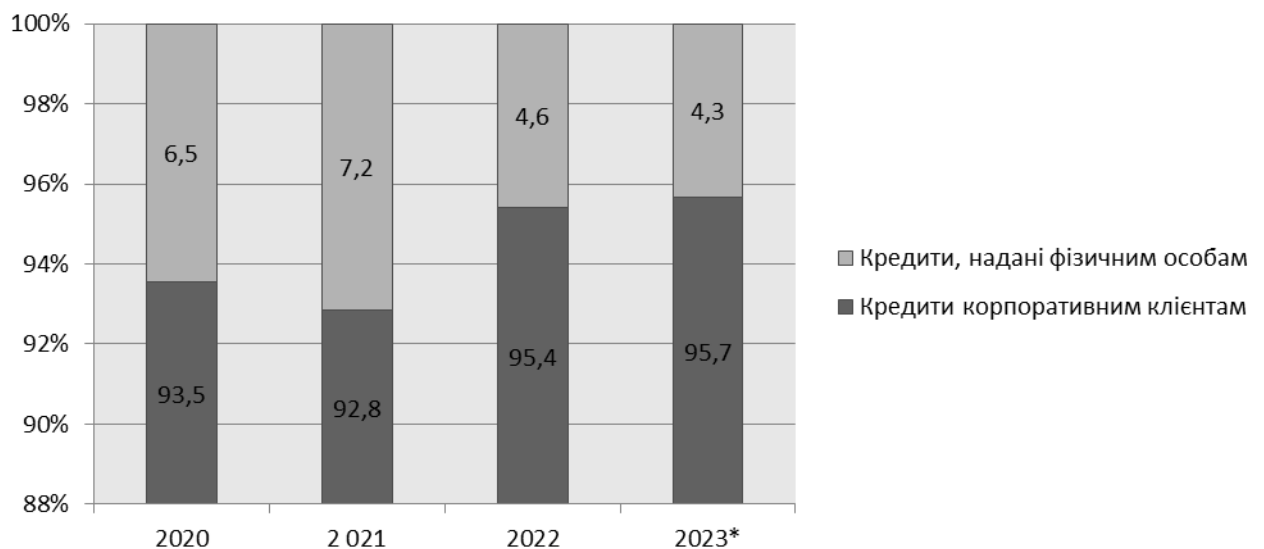
Показник	2020	2021	2022	2023*	Абсолютне відхилення, +/- (ланц.метод)		
					2021	2022	2023*
Кредити корпоративним клієнтам	536111	512 953	526802	416880	-23 158	13 849	-109922
Кредити, надані фізичним особам	37020	39 601	25383	18945	2 581	-14 218	-6438
Резерв під знецінення кредитів	(68387)	(66 513)	(120310)	(141202)	-1 874	53 797	20892
Усього кредитів за вирахуванням резервів	504744	486 041	431875	294623	-18 703	-54 166	-137252

Розраховано за даними річної звітності Комінвестбанку за 2022 рік та проміжної за * 3 квартал 2023 року[35]

Аналізуючи кредитний портфель банку в розрізі видів позичальників відмітимо, що за 2021 рік обсяг кредитів, наданих фізичним особам, збільшився на 2,581 млн.грн., у той час як обсяг кредитів, наданих корпоративним клієнтам, значно знизився на 23,158 млн.грн, що відбилось на загальному зниженні кредитного портфеля банку за цей період.

У 2022 році відбулися зворотні процеси: обсяги кредитів, наданих фізичним особам зменшився на 14,218 млн.грн, а корпоративним клієнтам зріс на 13,849 млн.грн., проте через підвищення ризиків неповернення коштів серед клієнтів це зростання було нівельоване значною мірою через необхідність формування великих обсягів резервів від знецінення кредитів, які зросли на 53,797 млн.грн, а це в кінцевому підсумку вплинуло на зменшення загального обсягу кредитного портфеля. За 3 квартали 2023 року відбулося зменшення обсягів кредитування за всіма видами клієнтів: обсяг кредитів, наданих фізичним особам, зменшився на 6,438 млн.грн, корпоративним клієнтам осіб – аж на 109,922 млн.грн. АТ «Комінвестбанк» віддає перевагу кредитуванню корпоративних клієнтів. Зокрема, частка кредитів корпоративним клієнтам на кінець 2020 року складала 93,5%, за 2021 рік знизилась до 92,8%, за 2022 рік зросла до 95,4%, за 3 квартали 2023 року зросла до 95,7%. Питома вага кредитів, наданих фізичним особам, за ці періоди складала відповідно 6,5%, 7,2%, 4,6% та 4,3% (рис.2.2)

Рис. 2.2. Структура кредитного портфеля АТ «Комінвестбанк» за видами клієнтів, %

Розраховано за даними фінансової звітності Комінвестбанку за 2021, 2022 рік та проміжної за *3 квартал 2023 року[35]

Розглянемо структуру кредитів, наданих АТ «Комінвестбанк» корпоративним клієнтам за видами економічної діяльності (табл.2.7)

Таблиця 2.7

**Структура кредитів, наданих АТ «Комінвестбанк»
корпоративним клієнтам за видами економічної діяльності та
непрацюючих кредитів станом на 01.08.2024 р.**

Види економічної діяльності	Залишки коштів за кредитами, наданими корпоративним клієнтам			з них непрацюючі кредити		
	усього	націо-нальна валюта	іноземна валюта	усього	націо-нальна валюта	іноземна валюта
1	2	3	4	5	6	7
С/г, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	64 897	15 630	49 266	64 897	15 630	49 266
Лісове господарство та лісозаготівлі	3 419	3 419	0	3 419	3 419	0
Виробництво харчових продуктів	2 413	2 413	0	2 413	2 413	0
Виробництво напоїв	17 716	17 716	0	17 716	17 716	0
Виробництво одягу	30 410	22 603	7 807	0	0	0
Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	23 663	115	23 549	23 663	115	23 549
Оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини та корка, крім меблів; виготовлення виробів із соломки та рослинних матеріалів для плетіння	64 803	11 615	53 187	55 084	3 050	52 034
Адміністративна та допоміжна офісна діяльність, інші допоміжні комерційні послуги	43 247	43 247	0	0	0	0
Охорона здоров'я	15 367	15 367	0	464	464	0
Оптова та роздрібна торгівля автотранспортними засобами та мотоциклами, їх ремонт	34 452	13 374	21 078	28 207	7 129	21 078
Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами	82 513	55 318	27 194	69 818	50 020	19 799
Наземний і трубопровідний транспорт	11 297	248	11 049	248	248	0
Операції з нерухомим майном	4 269	301	3 968	3 968	0	3 968
Діяльність туристичних агентств, туристичних операторів, надання інших послуг із бронювання та пов'язана з цим діяльність	17 786	0	17 786	17 786	0	17 786

Продовження табл.2.7

1	2	3	4	5	6	7
Діяльність із забезпечення стравами та напоями	2 723	2 723	0	357	357	0
Виробництво гумових і пластмасових виробів	1 211	1 211	0	1 211	1 211	0
Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	1 731	1 731	0	1 643	1 643	0
Спеціалізовані будівельні роботи	305	305	0	305	305	0
Роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами	1 480	1 480	0	1 350	1 350	0
Виробництво кіно- та відеофільмів, телевізійних програм, видання звукозаписів	1 496	1 496	0	1 496	1 496	0
Діяльність у сферах права та бухгалтерського обліку	496	496	0	496	496	0

Складено за даним Фінансової звітності Комінвестбанку за 2023 рік [35]

Найбільші обсяги кредитів АТ «Комінвестбанк» спрямував у такі галузі:

- оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами - 82,513 млн.грн;
- с/г, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг - 64,897 млн.грн;
- оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини та корка, крім меблів; виготовлення виробів із соломки та рослинних матеріалів для плетіння - 64,803 млн.грн;
- адміністративна та допоміжна офісна діяльність, інші допоміжні комерційні послуги - 43,247 млн.грн;
- оптова та роздрібна торгівля автотранспортними засобами та мотоциклами, їх ремонт - 34,452 млн.грн;
- виробництво одягу - 30,410 млн.грн.

Найбільші обсяги непрацюючих кредитів АТ «Комінвестбанк» характерні для таких галузей:

- с/г, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг - 64,897 млн.грн;
- оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини та корка, крім меблів; виготовлення виробів із соломки та рослинних матеріалів для плетіння - 55,084 млн.грн;
- оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами - 69,818 млн.грн;
- оптова та роздрібна торгівля автотранспортними засобами та мотоциклами, їх ремонт - 28,207 млн.грн;
- виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів - 23,663 млн.грн;

Найменш ризиковими галузями, у які були спрямовані значні обсяги ресурсів були : виробництво одягу; адміністративна та допоміжна офісна діяльність, інші допоміжні комерційні послуги; охорона здоров'я.

З табл.2.8 видно, що банк станом на 01.08.2024 має дуже високий кредитний ризик в розмірі 164,185 млн.грн, який сформований наявністю великого розміру кредитів позичальникам найнижчого класу в сумі 162,783 млн.грн, зокрема це в основному кредитний ризик кредитів, наданих в іноземній валюті в сумі 121,229 млн.грн

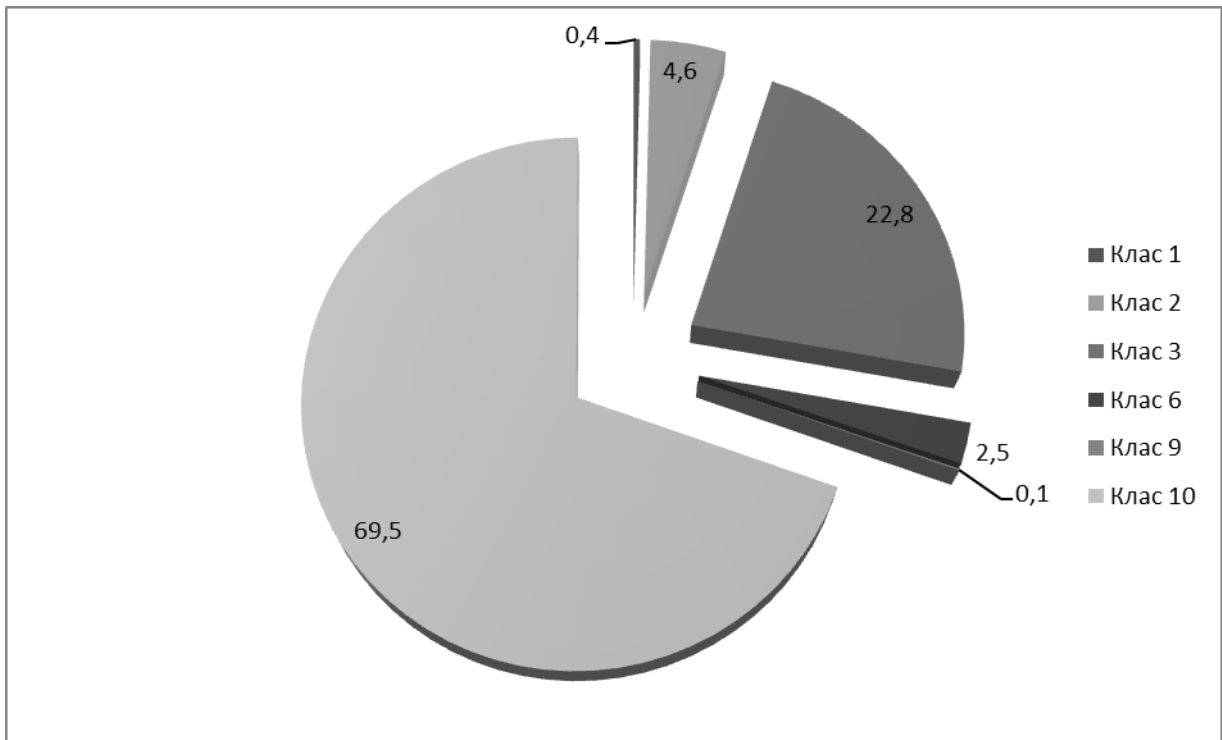
Таблиця 2.8

Структура кредитів, наданих АТ«Комінвестбанк», корпоративним клієнтам, та розміру кредитного ризику за класами боржника станом на 01.08.2024 р.

Клас позичальника	Усього						національна валюта						іноземна валюта			
	1	2	3	6	9	10	1	2	3	6	9	10	1	2	3	10
Сума кредитної заборгованості	1860	19452	95808	10628	554	291672	1415	8403	79896	10628	554	104193	445	11049	15911	187480
Кредитний ризик	16	20	1366	0	0	162783	16	20	1366	0	0	41554	0	0	0	121229

Складено за даними [35]

На рис.2.3 бачимо, що найбільшу частку портфеля АТ«Комінвестбанк» склали кредити позичальникам найгіршого класу 10 (дефолт), що свідчить про низьку якість кредитного портфеля. Позичальники високої якості склали незначну частку: 1 класу лише 0,4% та класу 2 – 4,6%. Помірно ризикові кредити класу 3 склали 22,8%.

Рис. 2.3. Структура кредитного портфеля банку за класами позичальників – корпоративних клієнтів станом на 01.08.2024 р.

Розраховано за даними [35]

У цілому за всіма видами позичальників якість кредитних активів є низькою. Зокрема станом на кінець 3 кварталу 2023 року дефолтні кредити склали 79%, з високим кредитним ризиком 6,6%, середнім ризиком 3,5%, мінімальним 0,6% та мінімальним лише 10,4% (табл.2.9).

Таблиця 2.9

Якість кредитних активів за 3 квартали 2023р., тис.грн

№	Стаття	Стадія 1	Стадія 2	Стадія 3	Усього	Структура якості кредитів,%
1	Мінімальний кредитний ризик	45254	0	19	45273	10,4

Продовження табл.2.9

2	Низький кредитний ризик	2296	0	357	2653	0,6
3	Середній кредитний ризик	15187	0	0	15187	3,5
4	Високий кредитний ризик	28620	0	0	28620	6,6
5	Дефолтні активи	37475	0	306617	344092	79,0
6	Усього балансова вартість кредитів, які обліковуються	128832	0	306993	435825	100

Розраховано за даними фінансової звітності Комінвестбанку за 3 квартал 2023 року [35]

Кредитний ризик є одним із найважливіших ризиків, з якими стикається банк у своїй діяльності. Саме тому банк приділяє значну увагу питанням мінімізації, контролю та управління цим ризиком.

Оцінка кредитного ризику відбувається на двох основних рівнях.

По-перше, на рівні кожної окремої кредитної операції банк застосовує внутрішні методики, які дозволяють детально оцінити індивідуальний кредитний ризик. Це необхідно для того, щоб зменшити ймовірність надмірного ризику, пов'язаного з конкретним контрагентом.

По-друге, банк проводить аналіз на портфельному рівні. Це включає в себе оцінку диверсифікації кредитного портфелю, рівня забезпеченості виданих кредитів та адекватності резервів, що покривають можливі втрати.

Диверсифікація кредитного портфелю полягає у розподілі кредитних ресурсів серед різних категорій позичальників і секторів економіки. Це дозволяє зменшити ризик, пов'язаний із несподіваними втратами в окремих сегментах. Банк аналізує:

1) Секторну диверсифікацію: чи представлені кредити в різних галузях, таких як промисловість, торгівля, послуги, що дозволяє уникнути концентрації ризиків у конкретному секторі.

2) Типи позичальників: банк аналізує, які групи позичальників (фізичні особи, малі та середні підприємства, великі корпорації) складають портфель.

Оцінка рівня забезпеченості виданих кредитів включає в себе перевірку активів, що використовуються як забезпечення кредитів. Банк аналізує:

1) Якість застави: оцінюється ринкова вартість заставленого майна, а також його ліквідність.

2) Співвідношення кредиту до забезпечення: банк розраховує показники, які демонструють, наскільки кредитна сума покрита заставою. Це важливо для визначення потенційних втрат у разі невиконання зобов'язань позичальником.

Оцінка адекватності резервів, передбачає, що банк формує резерви для покриття можливих кредитних втрат. Цей процес включає:

1) Аналіз історії втрат: вивчення попередніх випадків неповернення кредитів допомагає прогнозувати майбутні ризики.

2) Моделювання сценаріїв: банк використовує статистичні методи для прогнозування можливих втрат у різних економічних умовах.

3) Регулярний моніторинг резервів: банк постійно перевіряє, чи достатні резерви для покриття очікуваних і неочікуваних втрат.

Таким чином, портфельний аналіз кредитного ризику дозволяє банку отримати комплексне уявлення про його ризики, оптимізувати кредитну політику та зменшити ймовірність фінансових втрат. Таке комплексне управління кредитним ризиком дозволяє банку знижувати ймовірність фінансових втрат і забезпечувати стабільність своєї діяльності.

З метою мінімізації кредитних ризиків і недопущення концентрації позик в окремих позичальниках банк надавав кредити з урахуванням нормативів кредитних ризиків, встановлені НБУ. Дані табл. 2.10

підтверджують, що банк дотримувався нормативів кредитного ризику Н7, Н8, Н9 станом на кінець 2022 року – 3 кварталу 2024 року.

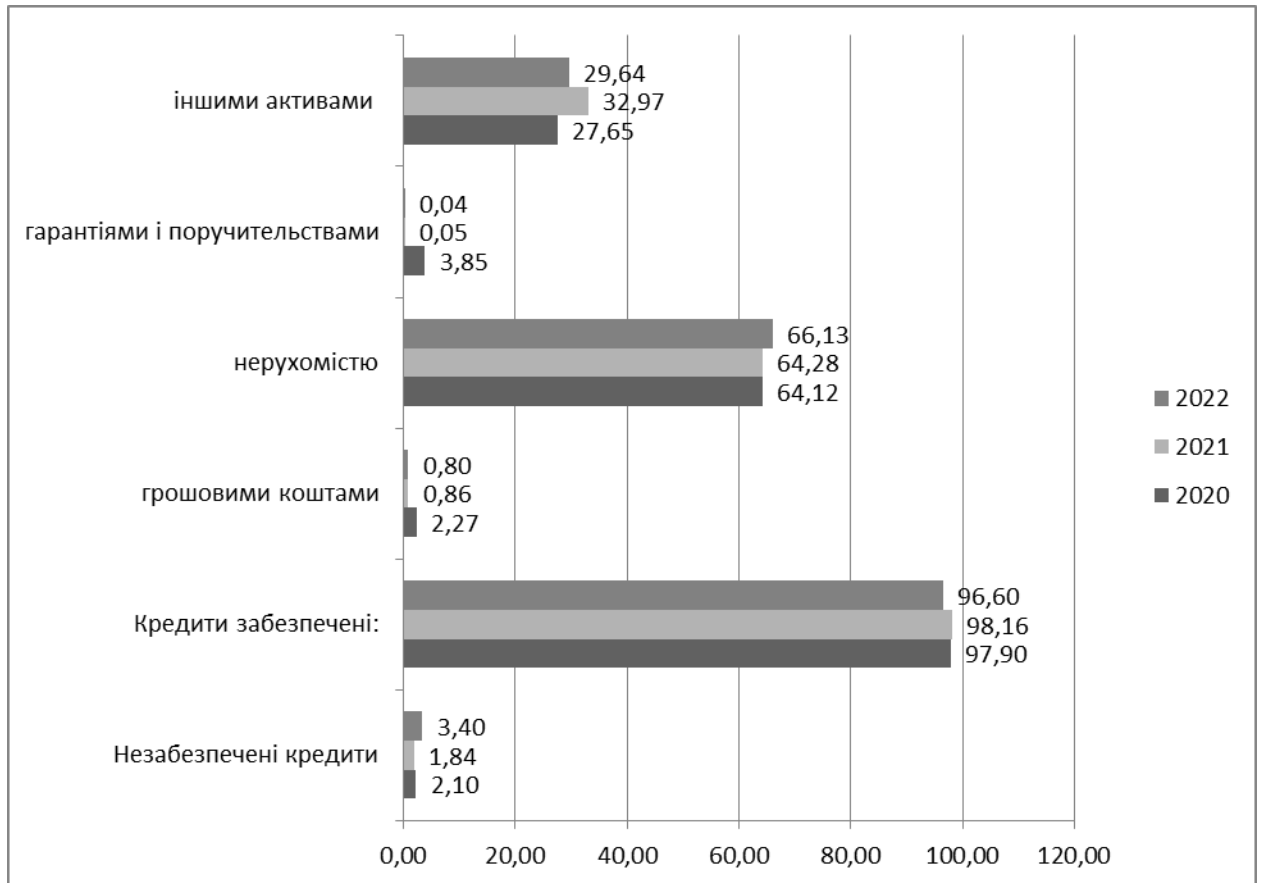
Таблиця 2.10

Дотримання АТ «Комінвестбанк» нормативів кредитних ризиків

Нормативи кредитних ризиків	Н7 Норматив максимального розміру кредитного ризиків на одного контрагента	Н8 Норматив великих кредитних ризиків	Н9 Норматив максимального розміру кредитного ризиків за операціями з пов'язаними з банком особами
Нормативні значення	не більше 25%	не більше 800%	не більше 25%
01.01.2022	15,15	73,18	21,31
01.01.2023	12,49	82,71	15,05
01.01.2024	11,22	23,85	12,63
01.08.2024	21,30	77,44	21,52

Складено за даними [34]

Проаналізуємо кредити АТ «Комінвестбанк», надані корпоративним клієнтам, за видами забезпечення на основі даних річної фінансової звітності банку за 2020-2022 рр (рис.2.4) Переважно кредити банку таким клієнтам мають забезпечення. Зокрема, на кінець 2022 року частка забезпечених кредитів, наданих корпоративним клієнтам, складала 96,6%, хоча порівняно з 2020 і 2021 роком вона дещо зменшилась. Натомість дещо зросла частка незабезпечених кредитів з 2,2 до 3,4%.

Рис. 2. 4. Структура кредитів АТ «Комінвестбанк», надані корпоративним клієнтам, в розрізі видів забезпечення з 2020-2022 рр., %

Серед видів забезпечення найпоширенішим є нерухомість. Частка таких кредитів складала станом на кінець 2022 року 64,12%. Обсяг таких кредитів у 2021 році зменшився на 14,04 млн.грн, а в 2022 році зріс на 18,643 млн.грн (табл.2.11). Найменшу частку займали кредити, забезпечені гарантіями і поручительствами: за станом на кінець 2020,2021 та 2022 років відповідно 3,85%; 0,05% та 0,04%. Значну частку забезпечення складають інші активи - товари, інше рухоме майно, легкові автомобілі, інші ТЗ, устаткування, біологічні активи – 27,65%; 32,97% та 29,64% відповідно за станом на кінець 2020,2021 та 2022 років.

Таблиця 2.11

Кредити АТ «Комінвестбанк», надані корпоративним клієнтам, в розрізі видів забезпечення з 2020-2022 рр., тис.грн

№	Показник	Кредити корпоративним клієнтам			Відхилення,+/- (ланц.метод)	
		2020	2021	2022	2021	2022
1	Незабезпечені кредити	11270	9440	17890	-1830	8450
2	Кредити забезпечені:	524841	503513	508912	-21328	5399
2.1	грошовими коштами	12173	4395	4195	-7778	-200
2.2	нерухомістю	343777	329737	348380	-14040	18643
	в.т житловою	26320	39286	43039	12966	3753
2.3	гарантіями і поручительствами	20631	234	187	-20397	-47
2.4	іншими активами (товари, інше рухоме майно, легкові автомобілі, інші ТЗ, устаткування, біологічні активи)	148260	169144	156150	20884	-12994
3	Усього кредитів без урахування резервів	536111	512953	526802	-23158	13849

Розраховано за даними річної звітності Комінвестбанку за 2021 та 2022 рік [35]

Обсяг забезпечених кредитів у 2021 році зменшився на 21,328, у 2022 році зріс на 5,399 млн.грн і склав станом на кінець 2022 року 508,912 млн.грн.

Обсяг незабезпечених кредитів у 2021 році зменшився на 1,83 млн.грн, а в 2022 році зріс на 8,45 млн.грн і склав на кінець 2022 року 17,890 млн.грн

Таблиця 2.12

**Вплив вартості забезпечення на вартість кредитів, наданих АТ
«Комінвестбанк», за 2022 р., тис.грн**

	2021			2022		
	Балансова вартість	Вартість застави	Вплив застави	Балансова вартість	Вартість застави	Вплив застави
Кредити, надані корпоративним клієнтам	512953	835990	-323037	526802	798728	-271926
Кредити фізичним особам- підприємцям	15562	46505	-30943	13724	43402	-29678
Кредити фізичним особам на поточні потреби	22694	19534	3160	10622	4636	5986
Інші кредити фізичним особам	1345	-	1345	1037	-	1037
Усього кредитів	552554	902029	-349475	552185	846766	-294581

Складено за даними річної звітності Комінвестбанку за 2022 рік[35]

Як свідчать дані табл.2.12, вартість забезпечення була в надлишку і покривала балансову вартість кредитів, наданих корпоративним клієнтам, а також фізичним особам-підприємцям. Проте вартість забезпечення недостатня для покриття балансової вартості кредитів фізичним особам на поточні потреби в розмірі 3,160 млн.грн станом на кінець 2021 року та 5,986 млн.грн станом на кінець 2022 року, а також недостатня для покриття балансової вартості інших кредитів фізичним особам на 1,345 млн.грн станом на кінець 2021 року та 1,037 млн.грн станом на кінець 2022 року, що вказує

на високий ризик для банку щодо можливостей відшкодування позики за рахунок застави у випадку неповернення позики, і зумовлює збільшення обсягів формування резервів для покриття кредитних ризиків.

Банк для визначення вартості застави та методів її оцінки використовує її справедливую (ринкову) вартість, зокрема стосовно нерухомого майна, транспортних засобів, цілісних майнових комплексів, устаткування, майнових прав на нерухоме майно, вироби, товари, майбутній урожай. Оцінка такого майна здійснюється суб'єктом оціночної діяльності. Вартість рухомого і нерухомого, цілісних майнових комплексів майна підлягає регулярній переоцінці не менше 1 разу на рік. Інше майно підлягає переоцінці раз на місяць. У випадку змін умов функціонування, фізичного стану та стану ринку такого майна переоцінка проводиться незалежно від періодичності. У випадку неспроможності позичальника виконати в повному обсязі забезпечені заставою зобов'язання перед банком у встановлений договором термін та умовах, то банк здійснює звернення стягнення на предмет забезпечення з метою покриття втрат.

Основні напрямки кредитування АТ «КОМІНВЕСТБАНК» зосереджені на наданні кредитів юридичним особам і фізичним особам-підприємцям. Переваги кредитної політики банку включають:

1. Індивідуальний підхід до кожного бізнесу, що дозволяє краще враховувати специфічні потреби клієнтів.
2. Швидкість у прийнятті рішень щодо кредитування, що забезпечує оперативність у процесі.
3. Наявність стабільного кредитного потенціалу, що дозволяє банку впевнено надавати кредити.
4. Прозорість тарифної політики, що забезпечує зрозумілість умов кредитування для клієнтів.
5. Зменшення кредитного ризику завдяки всебічному та детальному аналізу кредитоспроможності позичальника.

б. Наявність чіткого контролю на всіх етапах кредитування — від видачі кредиту до його повного погашення.

Кредити, що надаються банком, орієнтовані на клієнтів з активним бізнесом, розвиток якого потребує ефективного залучення оборотних коштів. Кредитування може здійснюватися як за індивідуальними кредитними договорами, так і за довгостроковими генеральними угодами.

Враховуючи особливості операційних циклів та виробничі потреби корпоративних клієнтів, АТ «КОМІНВЕСТБАНК» пропонує різні форми кредитування:

Овердрафт – це короткостроковий кредит, при якому банк покриває платіжні документи клієнта з поточного рахунку, навіть якщо сума перевищує фактичний залишок коштів, але в межах встановленого ліміту.

Кредит – короткострокове або довгострокове кредитування, яке забезпечує фінансування господарських потреб однією сумою або через кілька траншів в межах встановленого ліміту. Після погашення частини траншу або всієї суми відновлення ліміту не відбувається.

Відновлювальна кредитна лінія – це кредитування на короткий або довгий термін, яке дозволяє клієнту багаторазово отримувати та погашати кредит в межах ліміту кредитування протягом дії договору.

Фінансовий лізинг – передбачає оренду основних засобів (таких як нерухомість, обладнання, транспорт тощо) на строк від 12 місяців з можливістю викупу цих активів по завершенню терміну оренди.

Кредит надається при виконанні клієнтом ряду умов: подання необхідного пакету документів, забезпечення зобов'язань, підтвердження фінансової стабільності та можливості фінансування згідно з чинним законодавством України, а також укладення кредитного договору.

АТ «КОМІНВЕСТБАНК» класифікує кредитні операції за видами забезпечення таким чином:

1. Під заставу депозитного вкладу – кредит надається під заставу прав на кошти на депозитному рахунку та/або рахунку покриття, причому сума

кредиту не перевищує 90% від депозитних коштів і термін кредитування є меншим, ніж термін дії депозитного договору.

Таблиця 2.13

Умови кредиту/кредитної лінії/овердрафту для корпоративних клієнтів АТ «КОМІНВЕСТБАНК» під заставу депозитного вкладу

[35]

Умови	Під забезпечення депозиту в національній валюті	Під забезпечення депозиту в іноземній валюті	Під забезпечення депозиту в іноземній валюті
Валюта кредитування	Гривня	Гривня	USD / EUR
Розмір ліміту	до 90% від розміру депозитного вкладу		
Комісія (одноразова)	0,50% від суми ліміту (мінімум 1 000,00 грн.)		
Щомісячна комісія за обслуговування	- кредит/кредитна лінія - без щомісячної комісії - овердрафт – до 1,50% суми ліміту		
Строк	- кредит/кредитна лінія - до 36 місяців (але не довше терміну дії депозитного договору) - овердрафт – до 12 місяців (але не довше терміну дії депозитного договору)		
Забезпечення	Депозитний вклад в національній валюті	Депозитний вклад в іноземній валюті	Депозитний вклад в іноземній валюті
Процентна ставка (% річних)	+3,50% до ставки за депозитним вкладом	15,00%	+3,50% до ставки за депозитним вкладом

2. Під заставу рухомого майна – заставою можуть виступати обладнання, спецтехніка, комерційні чи легкові автомобілі тощо. Обсяг кредитування не перевищує 50% від вартості заставного майна за експертною оцінкою.

3. Під забезпечення товарів – у цьому випадку в якості застави використовуються товари в обороті. Обсяг кредитування складає 40% від вартості застави за експертною оцінкою, і кредит надається на термін до 12 місяців.

4. Під заставу нерухомого майна – кредит надається під заставу нерухомості (житлової та нежитлової, земельних ділянок, майнових

комплексів). Обсяг кредитування становить 50% і більше від вартості застави за експертною оцінкою.

5. Інші види застави/забезпечення – коли в якості застави виступають земельні ділянки, біологічні активи та інші види майна. Обсяг кредитування визначається як 35% і більше від вартості застави за експертною оцінкою.

6. Бланкові кредити – кредити без застави, але з оформленням договору поруки. Сума кредитування визначається в залежності від фінансового стану позичальника за рішенням кредитного комітету.

Конкретні умови кредитування, включаючи відсоткову ставку та комісійні збори, розглядаються індивідуально і встановлюються Кредитним комітетом Банку. Це відбувається в межах затверджених відсоткових ставок та залежно від терміну кредитування і виду забезпечення. Будь-які зміни в умовах договору та відсотковій ставці за існуючими договорами здійснюються за рішенням кредитного комітету шляхом укладення додаткової угоди до основного договору.

Таблиця 2.14

**Умови кредиту/кредитної лінії/овердрафту для корпоративних клієнтів
АТ «КОМІНВЕСТБАНК» для поповнення обігових коштів [35]**

Умови	Для клієнтів АТ КОМІНВЕСТБАНК		
Валюта	Гривня	USD	EUR
Розмір ліміту	від 20 тис. грн. до 45 млн. грн. (або еквівалент)		
Строк дії ліміту	до 36 місяців у рамках генеральної угоди		
Строк безперервного користування лімітом	Овердрафт до 12 місяців		
Відсоткова ставка (залежить від строку, фінансового стану та забезпечення)	від 15,99%	від 5,20%	від 4,90%
Комісія за оформлення:	до 2,5 % суми ліміту (мінімум 1 000,00 грн.)		
Щомісячна комісія за обслуговування	- кредит/кредитна лінія - без щомісячної комісії - овердрафт – до 1,5% суми ліміту		
Комісія за зміну терміну	до 4,0% суми ліміту		
Забезпечення	1. нерухоме майно/ транспортні засоби/автомобілі / обладнання/устаткування/ товари/готова продукція (по кредиту до 12 місяців) 2. порука власників		

Для тих корпоративних клієнтів, які отримують виручку в іноземній валюті, банк пропонує окремі умови кредитування (табл.2.15)

Таблиця 2.15

Умови кредиту/кредитної лінії/овердрафту для корпоративних клієнтів АТ «КОМІНВЕСТБАНК» під надходження виручки в іноземній валюті
[35]

Умови	Для діючих клієнтів АТ КОМІНВЕСТБАНК (термін обслуговування не менше 9 місяців)	
Валюта кредитування	Гривня	USD / EUR
Розмір ліміту	до 90% від суми очікуваного надходження в іноземній валюті	
Комісія (одноразова)	0,35% від суми ліміту (мінімум 1 000,00 грн.)	
Строк	до 7 днів	
Забезпечення	- порука власників та директора - застава майнових прав (право вимоги грошових коштів)	
Процентна ставка (% річних)	25,00%	7,00%

Висновки до розділу 2

У роботі проаналізоване ресурсне забезпечення кредитної діяльності та кредитний портфель АТ «Комерційний інвестиційний банк».

Загальний обсяг ресурсів (пасивів) банку у 2021 році зріс майже на 2 млн.грн до 1,32 млрд. грн, проте через війну в Україні з 2022 року помітна тенденція до спаду, зокрема за 2022 рік вони зменшилися на 63 млн.грн, за 2023 рік на 22 млн.грн. Основну частину зобов'язань банку склали кошти клієнтів, частка яких з 2021 до 2023 року зростала. У 2022 році переважали кошти інших юридичних осіб (корпоративних клієнтів) – 53,8%. У 2023 році вже помітне значне переважання коштів інших юридичних осіб – 64,6% у структурі депозитів, у той час коли частка коштів фізичних осіб зменшилася

до 33,2%. Частка строкових коштів, які є основним ресурсом для кредитних операцій банку, у 2021 році була 40,6 %, у 2022 та 2023 роках була дуже малою, відповідно 27,7% та 28,3%.

У цілому обсяг активів АТ «Комінвестбанк» з кінця 2021 року зменшується, зокрема за 2022 рік він зменшився на 63,118 млн.грн, за 3 квартали 2023 року на 21,274 млн.грн. Значне зниження активів у 2022 році відбулося через зменшення кредитів та заборгованості клієнтів 54,116 млн.грн, за 3 квартали 2023 року на 137,252 млн.грн. У 2022 році обсяги кредитів, наданих корпоративним клієнтам зріс на 13,849 млн.грн., проте через підвищення ризиків неповернення коштів серед клієнтів це зростання було нівельоване значною мірою через необхідність формування великих обсягів резервів від знецінення кредитів, які зросли на 53,797 млн.грн, а це в кінцевому підсумку вплинуло на зменшення загального обсягу кредитного портфеля. За 3 квартали 2023 року відбулося зменшення обсягів кредитування за всіма видами клієнтів: обсяг кредитів, наданих фізичним особам, зменшився на 6,438 млн.грн, корпоративним клієнтам осіб – аж на 109,922 млн.грн. АТ «Комінвестбанк» віддає перевагу кредитуванню корпоративних клієнтів. Зокрема, частка кредитів корпоративним клієнтам на кінець 2020 року складала 93,5%, за 2021 рік знизилась до 92,8%, за 2022 рік зросла до 95,4%, за 3 квартали 2023 року зросла до 95,7%. Банк приділяє значну увагу питанням мінімізації, контролю та управління цим ризиком. Оцінка кредитного ризику відбувається на двох основних рівнях. По-перше, на рівні кожної окремої кредитної операції банк застосовує внутрішні методики, які дозволяють детально оцінити індивідуальний кредитний ризик. Це необхідно для того, щоб зменшити ймовірність надмірного ризику, пов'язаного з конкретним контрагентом. По-друге, банк проводить аналіз на портфельному рівні. Це включає в себе оцінку диверсифікації кредитного портфелю, рівня забезпеченості виданих кредитів та адекватності резервів, що покривають можливі втрати.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОРПОРАТИВНИХ КЛІЄНТІВ

3.1. Аналіз стану та проблем банківського кредитування корпоративних клієнтів в Україні

Динаміка кредитів, наданих вітчизняними банками, і в тому числі корпоративним клієнтам за період 2019-2024 року мала нестабільну тенденцію (табл.3.1).

Таблиця 3.1

Структура кредитів, наданих банками України за видами позичальників за станом на кінець періоду, млн.грн

Показник	01.01. 2020	01.01. 2021	01.01. 2022	01.01. 2023	01.01. 2024	01.08. 2024	Абс. відхил. 2024 до 2023	Абс. відхил за 7 міс 2024
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Кредити надані клієнтам	1033430	960597	1065347	1036213	1024678	1107402	-11535	82724
кредити, що надані органам державної влади	4 724	11 641	26 973	24 809	18 349	15 226	-6460	-3123
кредити, що надані корпоративним клієнтам	821 936	749 335	795 513	801 413	783 690	833 212	-17723	49522
кредити, що надані фізичним особам	206 737	199 561	242 633	209 943	222 590	258 884	12647	36294

Продовж. табл.3.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
кредити, надані небан- ківським фінансовим установам	33	60	228	48	49	80	1	31

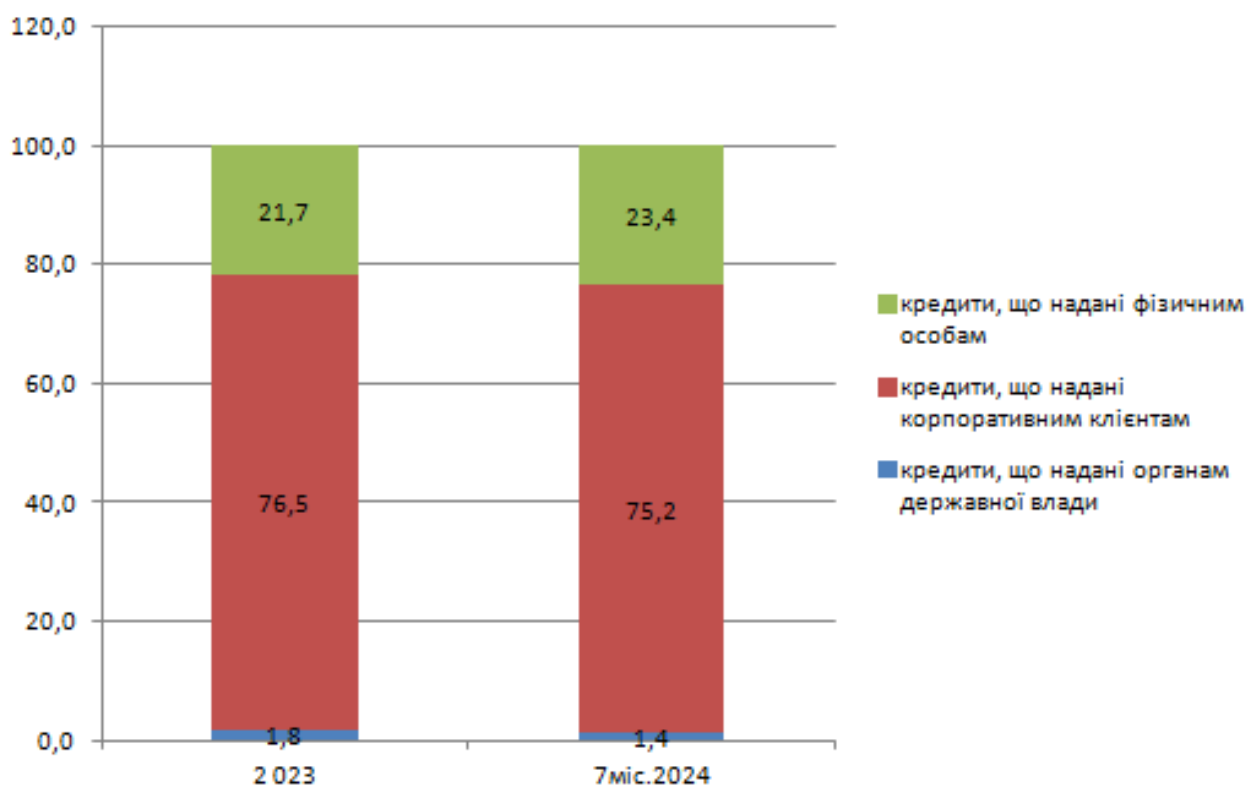
Розраховано за даними [14]

Обсяг кредитів, наданих банками за 2023 рік зменшився на 11,535 млрд.грн, проте за 7 місяців 2024 року зріс на 82,724 млрд.грн. Зменшення кредитів у 2023 році в основному було за рахунок значного зменшення кредитів корпоративним клієнтам та органам державної влади. А зростання кредитів за 7 місяців 2024 року було за рахунок значного зростання кредитів насамперед корпоративним клієнтам, а також фізичних осіб.

Кредити органам державної влади з 2022 року постійно зменшувалися, зокрема за 2023 рік на 6,46 млрд. грн. та за 7 місяців 2024 року на 3,123 млрд.грн.

Кредити фізичним особам також мали нестабільну тенденцію до 2022 року. Проте за 2023 рік зросли на 12,647 млрд.грн та 7 місяців 2024 року зросли на 36,394 млрд.грн.

Кредити, надані корпоративним клієнтам мали нестабільну тенденцію протягом 2019-2024 рр. Найбільший розмір портфеля кредитів корпоративних клієнтів банків за період 2019 – 2024 року був станом на кінець липня 2024 року – 833,212 млрд.грн. Проте за 2023 рік кредитний портфель таких клієнтів зменшився на 17,723 млрд.грн.

Рис. 3.1. Клієнтська структура кредитів, наданих банками України, %. Розраховано за даними [14]

Як видно з рис.3.1, частка кредитів, наданих банками корпоративним клієнтам була найбільшою: на кінець 2023 року складала 76,5%, на кінець липня 2024 року – 75,2%, частка кредитів фізичним особам зросла з 21,7% до 23,4% за 7 місяців 2024 року. Найменшу частку склали кредити органам державної влади.

Портфель банківських позик корпоративним клієнтам терміном до 1 року складав найбільший обсяг, але мав нестабільну тенденцію. За 2023 рік він зменшився з 412,550 млрд.грн до 379,635 млрд.грн, але за 7 місяців 2024 року збільшився на 11 млрд.грн і склав 390,537 млрд.грн (табл.3.2). Частка кредитів корпоративним клієнтам до 1 року відповідно була найбільшою, проте за 2020-2021 рр зростала, з 2022 року почала спадати і склала станом на кінець 2023 року 51,6%, на кінець липня 2024 року – 50,7%.

Таблиця 3.2

**Структура кредитів, наданих банками корпоративним клієнтам, за
строками надання за станом на кінець періоду**

Період	Всього	у тому числі					
		до 1 року		від 1 року до 5 років		більше 5 років	
		млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
2019	744 648	375 326	50,4	235 423	31,6	133 899	18,0
2020	724 157	371 855	51,4	233 459	32,2	118 842	16,4
2021	752 324	415 523	55,2	242 415	32,2	94 386	12,5
2022	754 371	412 550	54,7	240 983	31,9	100 838	13,4
2023	735 295	379 635	51,6	252 537	34,3	103 123	14,0
2024 липень	770 074	390 537	50,7	278 863	36,2	100 674	13,1

Розраховано за даними [14]

Частка кредитів корпоративним клієнтам від 1 до 5 років за 2020 рік зросла, у 2022 році знизилася, а з 2023 року почала зростати і станом на кінець 2023 року становила 34,3%, а на кінець липня 2024 року – 36,2%. Обсяги таких кредитів за 2019-2022 роки мали нестабільну тенденцію, з 2023 року почали зростати. Зокрема за 2023 рік зросли майже на 12 млрд.грн і склали на кінець року 278,863 млрд.грн.

Портфель терміном більше 5 років залишався протягом 2019-2021 роки зменшувався, у 2022- 2023 роках зріс. Зокрема 2023 рік зріс на 2,285 млрд.грн, а за 7 місяців 2024 року знизився на 2,449 млрд.грн. Кредити корпоративним клієнтам терміном більше 5 років склали найменшу частку, зокрема станом на кінець 2023 року – 14,0%, станом на кінець липня 2024 р. – 13,1%. Порівняно з показником на кінець 2019 року (18,0%) вона зменшилася.

Таблиця 3.3

Структура кредитів, наданих банками корпоративним клієнтам, за видами валют за станом на кінець періоду, млн.грн

Період	гривня		долар США		євро		інші валюти
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.
2019	426 514	57,3	244 195	32,8	73 714	9,9	71
2020	409 517	56,6	224 850	31,0	89 738	12,4	57
2021	484 060	64,3	199 014	26,5	69 221	9,2	49
2022	504 306	66,9	175 865	23,3	74 163	9,8	38
2023	495 414	67,4	163 808	22,3	76 001	10,3	73
2024 липень	526 318	68,3	171 371	22,3	72 311	9,4	74

Розраховано за даними [14]

Аналіз структури кредитного портфеля корпоративних клієнтів банків у розрізі валют (табл.3.3) показав, що частка кредитів таких клієнтів у національній валюті є основною. У 2019 році складала 57,3%, з 2020 до 2024 року поступово збільшувалася і склала станом на кінець липня 2024 року 68,3%. Другою за популярністю валютою був долар США, проте його частка з 2019 до 2024 року знизилася з 32,8% до 22,3%.

Якщо розглянути структуру кредитів банків корпоративному бізнесу за цілями, ми бачимо, що найбільші обсяги кредитів корпоративним клієнтам були спрямовані в інші кредити (на поповнення оборотних активів та основні засоби, що належать до рухомого майна), проте тенденція протягом 2019-2024 років була нестабільна (табл. 3.4). У 2023 році обсяги таких кредитів зменшилися на 27,5 млрд.грн, а за 7 місяців 2024 року зросли на 33,7 млрд.грн. Частка таких кредитів станом на кінець 2023 до липня 2024 року складала 96,7%.

Таблиця 3.4

**Структура кредитів, наданих банками корпоративним клієнтам, за
цільовим спрямуванням**

Період	Всього	у тому числі за цільовим спрямуванням					
		на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості		інші кредити		Із загальної суми іпотечні кредити	
		млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
2019	744 648	30 119	4,0	714 529	96,0	152 323	20,5
2020	724 157	23 675	3,3	700 481	96,7	127 642	17,6
2021	752 324	19 549	2,6	732 775	97,4	108 206	14,4
2022	754 371	15 691	2,1	738 681	97,9	93 458	12,4
2023	735 295	24 113	3,3	711 183	96,7	92 454	12,6
2024 липень	770 074	25 192	3,3	744 882	96,7	115 480	15,0

Розраховано за даними [14]

Частка кредитів інвестиційного характеру на відновлення та розширення основних засобів була незначною. Станом на кінець 2019 року вона була найвищою – 4%. Станом на кінець 2023 року знизилася на 0,7 в.п до 3,3%. Частка іпотечних кредитів у загальній сумі кредитів корпоративним клієнтам з кінця 2019 до кінця 2023 року мала спадну тенденцію, за 7 місяців 2024 року дещо зросла і склала 15%.

Розглянемо кредити, надані корпоративним клієнтам за видами їх економічної діяльності (табл. 3.5). Банки спрямовували найбільшу частку кредитів корпоративним клієнтам таких галузей, як оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 37,87%, переробна промисловість – 16,94%, сільське господарство, лісове господарство та рибне

господарство -15,16%, постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря - 8,44%, операції з нерухомим майном – 8,33%.

Таблиця 3.5

Структура кредитів, наданих банками корпоративним клієнтам, за видами економічної діяльності за станом на кінець липня 2024 року, млн.грн

Вид економічної діяльності	Всього	Питома вага, %	у тому числі		
			до 1 року	від 1 до 5 років	більше 5 років
1	2	3	4	5	6
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	116 748	15,16	42 958	69 114	4 675
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	17 685	2,30	9 424	7 047	1 215
Переробна промисловість	130 470	16,94	59 647	58 655	12 168
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	64 992	8,44	23 023	22 611	19 358
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	389	0,05	101	268	19
Будівництво	15 143	1,97	5 732	6 761	2 649
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	291 614	37,87	202693	75 205	13 716
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	28 996	3,77	6 816	15 182	6 998
Тимчасове розміщування й організація харчування	4 051	0,53	306	613	3 132
Інформація та телекомунікації	4 748	0,62	2 353	2 019	376
Фінансова та страхова діяльність	772	0,10	133	637	1
Операції з нерухомим майном	64 170	8,33	17 400	12 680	34 090
Професійна, наукова та технічна діяльність	8 542	1,11	5 305	2 830	407
Освіта	197	0,03	132	65	0

Продовження табл. 3.5

1	2	3	4	5	6
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	10 310	1,34	6 553	2 740	1 017
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	3 998	0,52	850	2 298	850
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	297	0,04	205	92	0
Надання інших видів послуг	6 954	0,90	6 906	47	1
Усього	770 074	100%	390537	278863	100 674

Розраховано за даними [14]

Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів в основному користувалася кредитами від 1 до 5 років. Переробна промисловість позичала переважно кредити до 1 року та від 1 до 5 року практично в однаковій мірі. С/г, лісове та рибне господарство найбільше позичало на термін від 1 до 5 років. Галузі, що здійснюють операції з нерухомим майном найбільше характеризувалися довгостроковими кредитами більше 5 років.

Таблиця 3.6

Структура кредитів , наданих банками корпоративним клієнтам, в розрізі регіонів, залишок на кінець періоду, липень 2024 року

Область	Сума, млн.грн	Питома вага, %
1	2	3
Вінницька	9 946	1,3
Волинська	9 972	1,3
Дніпропетровська	31 872	4,1
Донецька	1 160	0,2
Житомирська	4 829	0,6
Закарпатська	2 299	0,3
Запорізька	13 147	1,7
Івано-Франківська	7 651	1,0
Київська та м. Київ	510 274	66,3
Кіровоградська	7 006	0,9
Луганська	627	0,1
Львівська	39 676	5,2

Продовження табл. 3.6

1	2	3
Миколаївська	16 838	2,2
Одеська	28 488	3,7
Полтавська	8 819	1,1
Рівненська	5 961	0,8
Сумська	5 428	0,7
Тернопільська	9 021	1,2
Харківська	25 404	3,3
Херсонська	4 896	0,6
Хмельницька	9 579	1,2
Черкаська	9 677	1,3
Чернівецька	2 456	0,3
Чернігівська	5 050	0,7
Усього	770 074	100,0

Розраховано за даними [14]

Найбільші обсяги кредитів надані корпоративним клієнтам в м.Києві на Київській області – 510,274 млрд.грн або 66,3%, оскільки це є найбільший промисловий та комерційний центр. Також помітні обсяги кредитів в Львівській області – 39,676 млрд грн, Дніпропетровській області – 31,872 млрд.грн або 4,1%, Харківській області – 25,404 млрд.грн або 3,3%. Найменші обсяги кредитів корпоративним клієнтам були надані в Донецькій, Луганській, Закарпатській і Чернівецькій областях.

Таблиця 3.7

Нові кредити та процентні ставки за такими кредитами корпоративним клієнтам (середньозважені ставки в річному обчисленні, %)

Період	Усього	
	обсяги, млн. грн.	процентна ставка, %
2019	2 670 197	15,2
2020	2 751 838	10,3
2021	3 170 997	8,9
2022	2 179 736	14,1

Продовження табл. 3.7

2023	1 784 512	17,2
2024 липень	206 761	15,7

Складено за даними [14]

Як видно з таблиці 3.7, середньозважені процентні ставки за новими кредитами корпоративним клієнтам з 2019 року до кінця 2021 року зменшувалися, тоді і відбулося зростання обсягів кредитів, наданих таким клієнтам. З 2022 до кінця 2023 року ставки значно збільшилися з 8,9% до 17,2% , що і відобразилося на значному зменшенні обсягів кредитування. У 2024 році ставка знизилася року і станом на кінець липня 2024 року склала 15,7%% річних. В умовах низького рівня рентабельності корпоративних клієнтів такі ставки залишаються досить великими.

Таблиця 3.8

**Обсяги кредитних операцій з корпоративними клієнтами та частка
непрацюючих кредитів**

Період	01.01. 2020	01.01. 2021	01.01. 2022	01.01. 2023	01.01. 2024	01.08. 2024
Кредити корпоративному сектору	847 259	795 405	835 658	847 586	828 444	876 820
непрацюючі кредити	456 074	371 157	301 665	363 321	365 532	364 461
питома вага непрацюючих кредитів, %	53,83	46,66	36,10	42,87	44,12	41,57

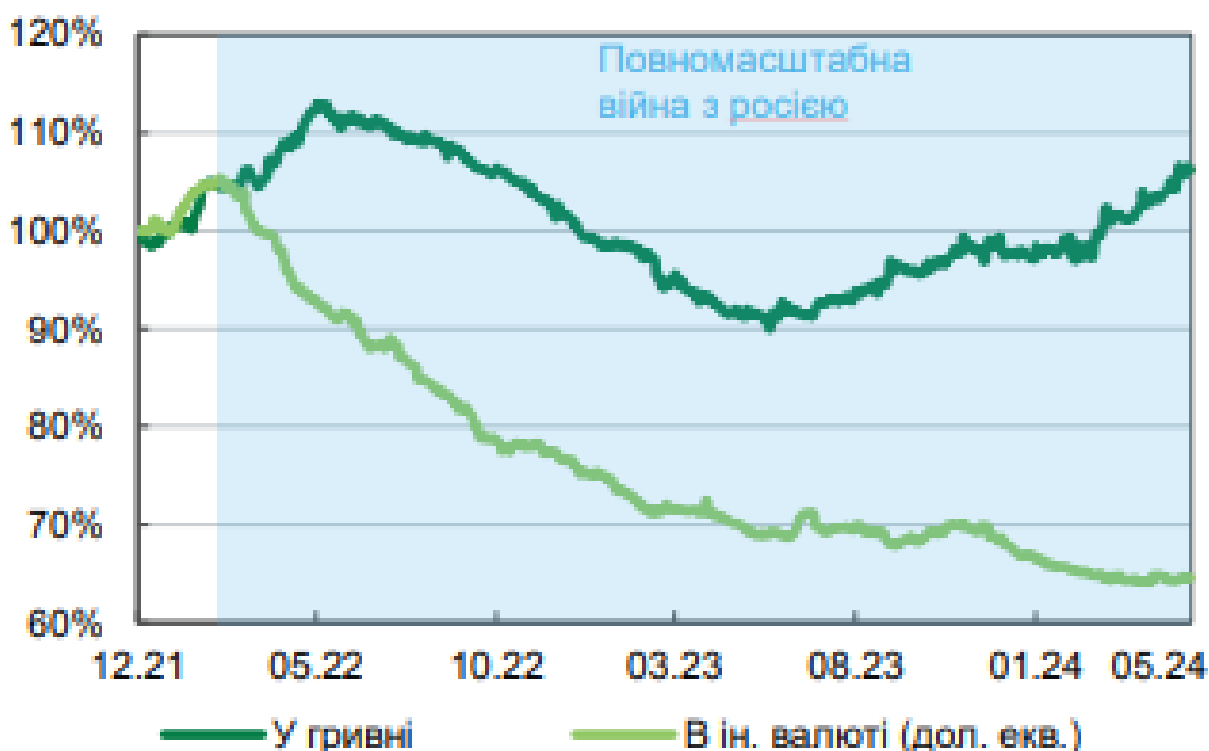
Розраховано за даними [3]

З табл.3.8 бачимо досить значну частку непрацюючих кредитів, наданих корпоративним клієнтам. Відповідно до вимог НБУ вона не має перевищувати 10%. За 2020-2021 роки ця частка активно знижувалася, проте з 2022 року знову зростала і склала на кінець 2023 року 44,12%, а на кінець липня 2024 року зменшилася до 41,57 %. Дані показники свідчать про низьку якість кредитних портфелів банків.

Причини цієї ситуації у вітчизняній банківській системі різноманітні. Серед них — кризові явища в економіці, низька платоспроможність населення, високі реальні відсоткові ставки за кредитами, що можуть бути важкими для багатьох позичальників, а також підвищений кредитний ризик, який змушує банки формувати додаткові резерви. Це, у свою чергу, зменшує власний капітал банків. Наразі банки вже створили достатні резерви під проблемні активи та поступово знижують частку проблемної заборгованості на своїх балансах. Однак для Національного банку України важливо не допустити виникнення нових дисбалансів і забезпечити стабільну роботу системи. Для цього регулятор вимагає враховувати аудиторську фінансову звітність великих боржників при оцінці кредитного ризику, а також проводить постійний моніторинг розрахунків цього ризику та щорічне стрес-тестування найбільших позичальників банків.

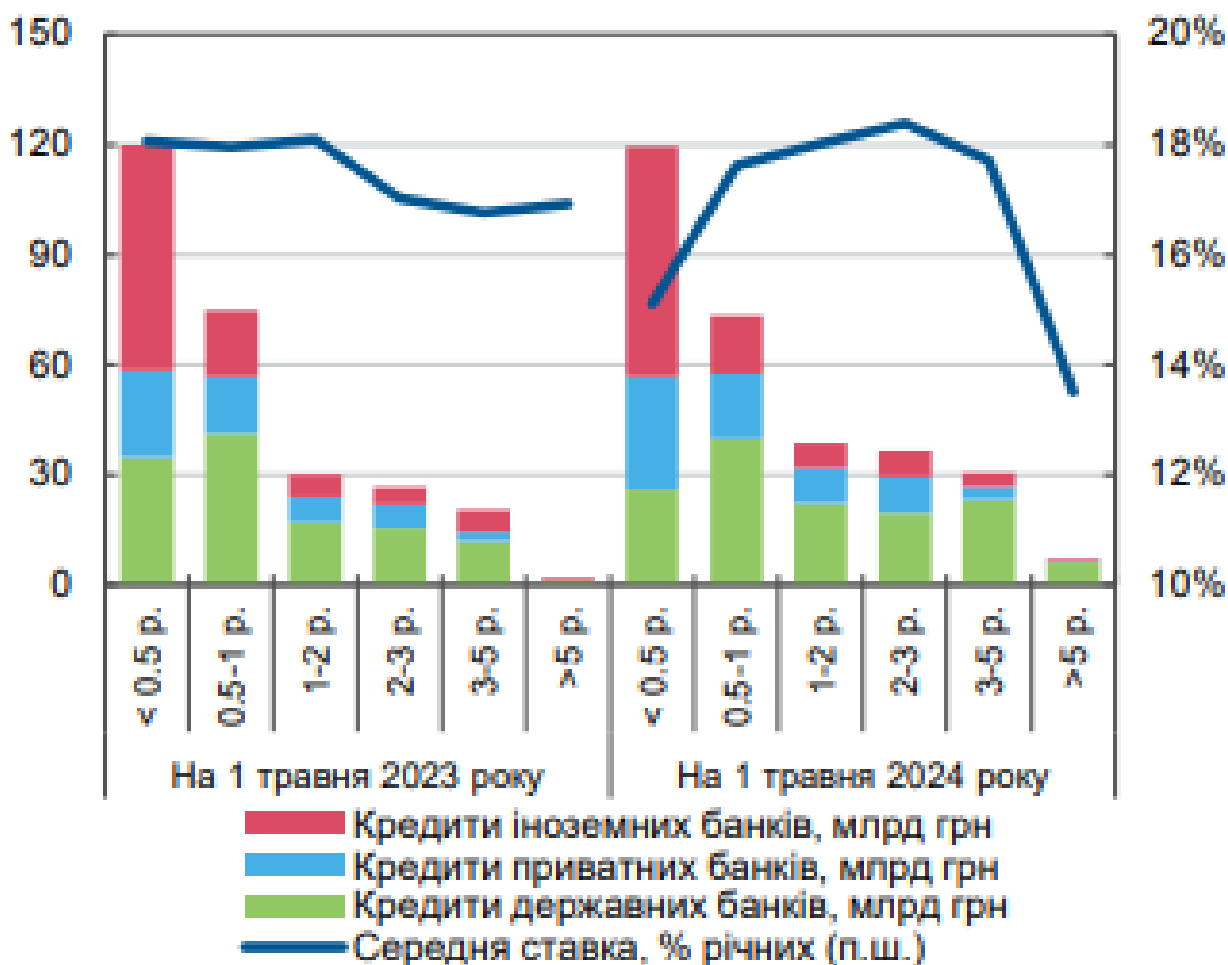
У 2024 році відповідно до даних звіту НБУ [19] відбувається помірне зростання чистого гривневого кредитного портфеля корпоративних клієнтів. На початку травня річні темпи зростання чистого гривневого корпоративного портфеля склали майже 12%. Це відповідає очікуванням банків, які планують збільшення портфеля приблизно на 15% у 2024 році. Проте гривневий портфель кредитів корпоративним клієнтам лише нещодавно досяг рівня лютого 2022 року (рис.3.2) .

Частка кредитів у чистих активах банків з того часу знизилася на 10 в.п., до 17%. Отже, існує значний потенціал для подальшого зростання портфеля. Сприятливі макроекономічні умови та контрольовані безпекові ризики формують основу для більш активного кредитування.

Рис. 3.2. Динаміка чистих кредитів корпоративним клієнтам (грудень 2021 року=100%) [19]

Банки підвищують свій ризиковий апетит і очікують збільшення позик для корпоративних клієнтів, про що свідчать результати опитувань НБУ. Зменшення інфляції та кредитних ризиків, а також висока конкуренція за платоспроможних клієнтів стимулюють банки знижувати кредитні ставки. Протягом року вартість нових позик у гривні зменшилася на 4 в.п., до приблизно 16%. Банки також з більшою охотою надають довгострокові кредити – частка нових позик зі строком понад рік зросла на 8 в.п. порівняно з травнем минулого року (рис. 3.3).

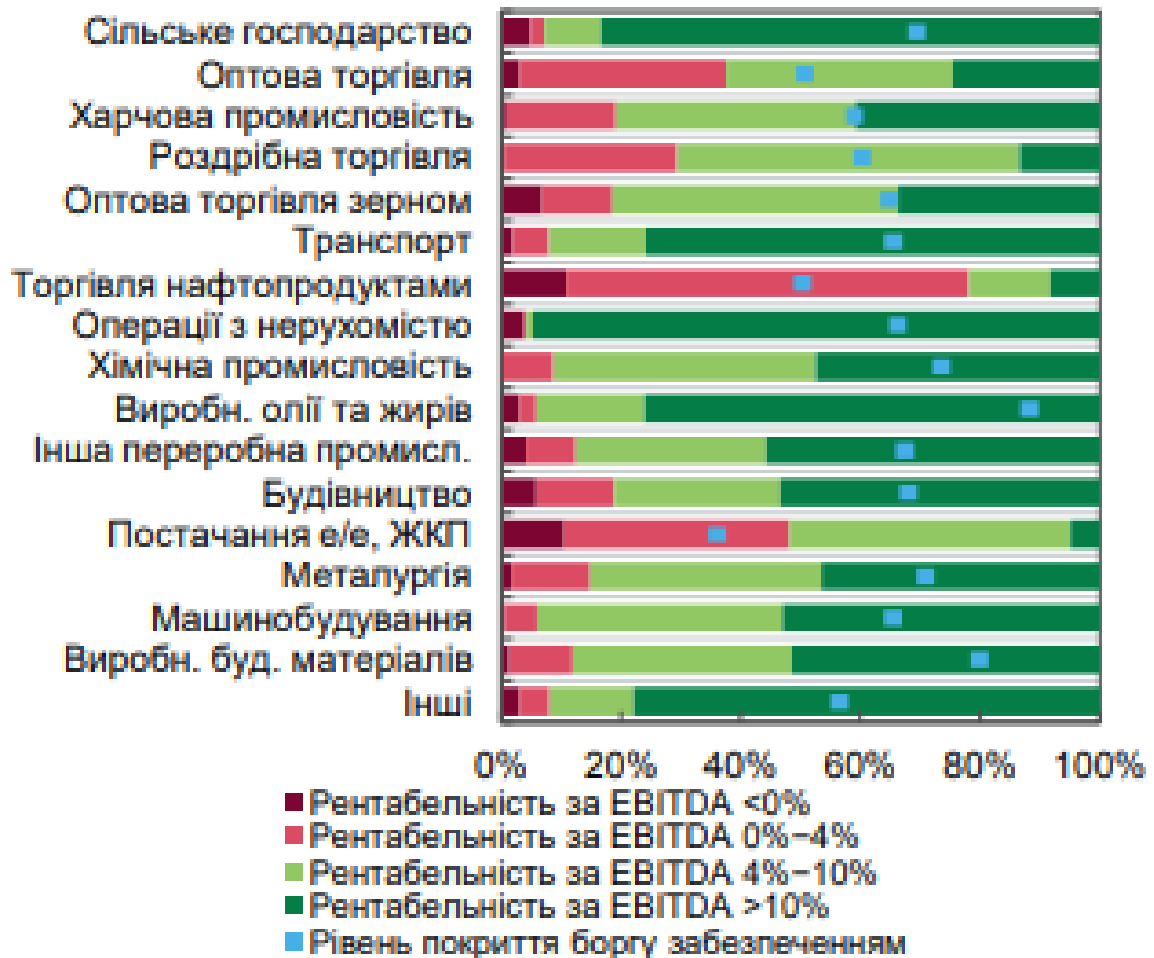
Рис. 3.3. Працюючі корпоративні кредити банків, надані у гривнях за строками і вартістю [19]

Проте ризики є ще доволі великі і стримують кредитування.

Через пошкодження енергетичної інфраструктури, перебої в постачанні електроенергії, велику невизначеність щодо завершення війни та нестачу кваліфікованих кадрів інвестиції в розвиток корпоративного сектору обмежені. Опитування про умови кредитування показує, що лише малі та середні підприємств збільшили попит на кредити. Водночас валютне кредитування залишається на стагнації через низький попит та високі ризики. З початку війни обсяг чистих валютних кредитів знизився на третину, і ознак поживлення попиту з боку бізнесу поки що немає.

Рушійним фактором зростання портфеля залишаються малі підприємства. Банки нарощують гривневі кредити однаковими темпами, що

свідчить про системне покращення умов кредитування та підвищення конкуренції. Основними отримувачами нових кредитів в 2024 році стали підприємства в сфері торгівлі та харчовій промисловості. Сільськогосподарські компанії з кінця 2023 року в основному погашали раніше отримані кредити.

Рис. 3.4. Працюючі корпоративні кредити банків, надані у гривнях за галузями і рентабельністю (кредити більше 2 млн.грн без держпідприємств) [19]

Важливим фактором активізації кредитування є поява нових позичальників. У травні приблизно 35% усіх боржників складав бізнес, який рік тому не мав кредитів у банку. Найактивніше нових клієнтів залучають державні банки. Більшість нових клієнтів – це невеликі компанії, три чверті з яких звернулися за субсидійованими кредитами в рамках програми

“Доступні кредити 5-7-9%”. Незважаючи на поточні проблеми з реалізацією програми, її значним досягненням є налагодження кредитування нових мікро-, малих та середніх підприємств (МСП) банками. Гривневий кредитний портфель МСП зростає швидше, ніж загальний, з річними темпами приросту, що досягли 21%. Частка кредитів для МСП вже становить 60% від усіх гривневих кредитів бізнесу.

В умовах необхідності подальшого відновлення економіки та покращення умов кредитування, банки планують задовольнити попит на кредити операційно прибуткових корпоративних клієнтів на ринкових умовах. Як під час війни, так і в період після неї, цьому сприятимуть інструменти розподілу кредитних ризиків. Частка чистих кредитів бізнесу до ВВП наразі дещо нижче 8%.

Шляхи зниження бар'єрів для кредитування викладені в Стратегії розвитку кредитування, розробленій НБУ спільно з відповідними міністерствами. Стратегія передбачає дві основні цілі: активізацію кредитування в умовах війни та розвиток інфраструктури кредитного ринку. Одним з перших кроків НБУ для її реалізації є встановлення тимчасових особливостей оцінки кредитного ризику для спеціалізованих кредитів на період воєнного стану. Це має на меті пошвидшення запуску та реалізації нових інфраструктурних проєктів із залученням кредитів.

Для корпоративних клієнтів, що реалізують інвестиційні проєкти, і які є критично важливими для підтримання інфраструктури або працюють у зонах підвищених безпекових ризиків, залишатиметься доступним державне субсидіювання кредитів в рамках програми “Доступні кредити 5-7-9%”.

Однак для підприємств, що не входять до вищезгаданих категорій, обсяги субсидійованих кредитів будуть зменшуватися. Якість кредитів залишається на прийнятному рівні. Позичальники з працюючими кредитами підтримують задовільні боргові показники. Середньозважене співвідношення операційного прибутку до фінансових витрат у 2023 році трохи покращилося і становить 1,6х. Середнє співвідношення чистого боргу до EBITDA

зменшилося до 4,5х. Зважаючи на те, що середнє боргове навантаження є прийнятним, воно залишається високим у сферах нерухомості, будівництва та енергетики. У агрокомпаній, кредити яких складають близько 20% портфеля, спостерігається суттєве збільшення боргового навантаження. Виважена кредитна політика банків у попередні роки сприяла відносній стійкості багатьох позичальників навіть до воєнних шоків. Боргові показники компаній, які мали працюючі кредити, поліпшилися через погашення позик.

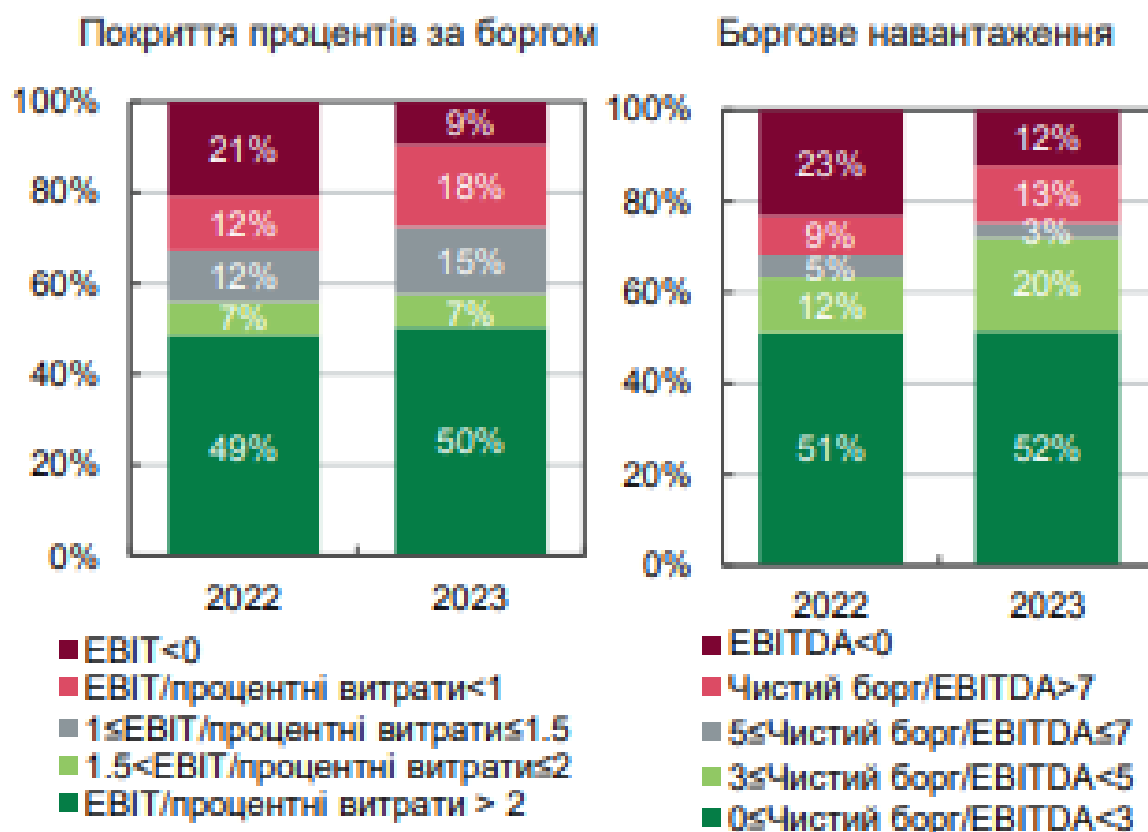

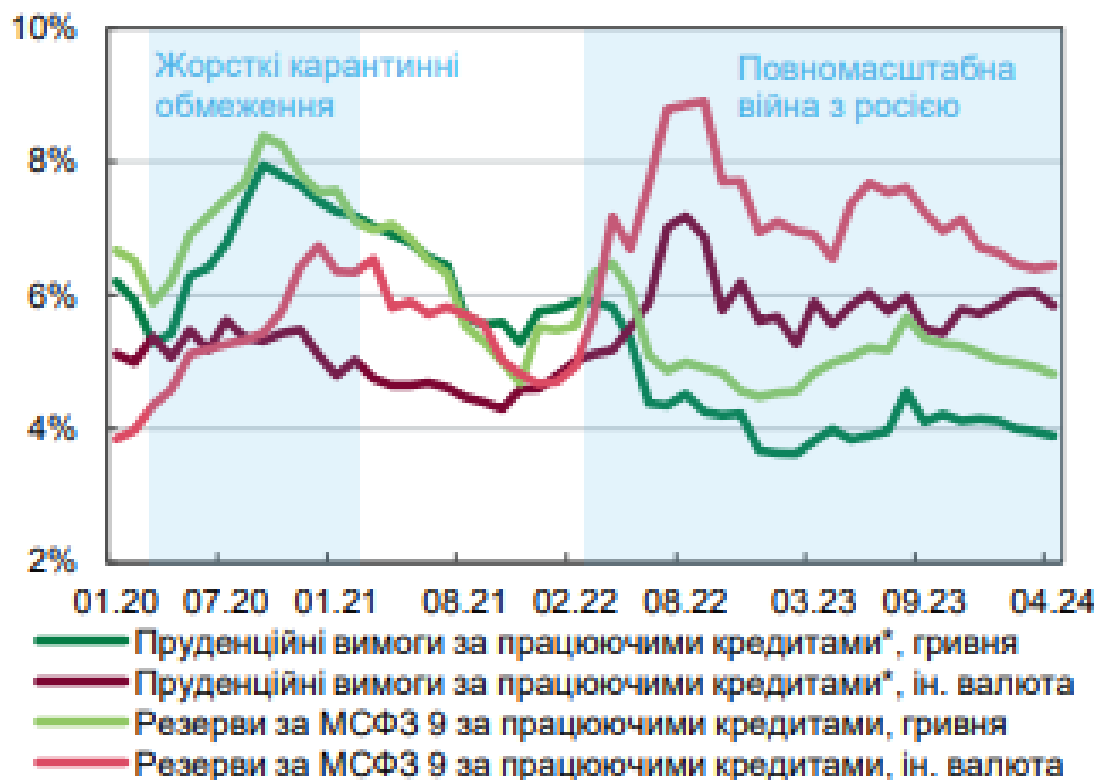
Рис. 3.5. Працюючі кредити банків бізнесу, надані у гривнях за борговими показниками на кінець квітня 2024 року (кредити більше 2 млн.грн без держпідприємств) [19]

Стабільне макроекономічне середовище зумовлює зменшення кредитного ризику. На початку 2024 року банки вперше за час повномасштабного вторгнення висловили очікування покращення якості корпоративного портфеля. Річний рівень дефолтів за кредитами у гривнях продовжує знижуватися і досягнув близько 5% від загальної кількості

позичальників, що відповідає періодам макроекономічної стабільності. На піку війни рівень дефолтів складав 20%. Дефолти за кредитами в іновалюті трапляються майже вдвічі частіше, хоча цей показник також поступово знижується.

Зважаючи на помірний рівень дефолтів і зростання кредитного портфеля, частка непрацюючих кредитів корпоративним позичальникам стабілізувалася на рівні близько 41%.

Процес врегулювання непрацюючих кредитів відбувається повільно. Рівень покриття фінансовими резервами (за МСФЗ) та пруденційними резервами для працюючих кредитів корпоративним клієнтам у гривнях коливається в межах 4–5%. Відрахування банків до резервів для покриття кредитних збитків залишаються на мінімальному рівні.

Рис. 3.6. Стан покриття банками працюючих кредитів резервами

[19]

Банки виважено підходять до надання нових кредитів. Проте повинні бути готові до можливих нових випадків появи кредитного ризику через руйнування енергетичної інфраструктури та складні умови безпеки [19].

Ця ситуація вимагає оновлення механізму управління кредитним ризиком у банках, який відобразатиме основні принципи кредитування, визначатиме комплекс заходів для зниження кредитного ризику та сприятиме забезпеченню високої ліквідності і стабільності у довгостроковій перспективі. Механізм управління ризиками кредитування має включати різні види забезпечення: технологічного, управлінського, моніторингового та післяопераційного. Перша складова зосереджена на аналізі та вдосконаленні алгоритмів і методів управління кредитними ризиками (черговість етапів управління, особливості ухвалення рішень тощо), що дозволить покращити якість банківських кредитних продуктів і оперативно обробляти інформаційні дані для прийняття обґрунтованих рішень у сфері кредитування. Це передбачає використання сучасних цифрових технологій, належного обладнання та забезпечення високого рівня захисту особистих і банківських даних. Технологічне забезпечення є початковим етапом алгоритму управління кредитними ризиками, що включає їх виявлення та аналіз. Управлінське забезпечення охоплює сукупність рішень, ухвалених керівництвом банку, щодо виявлення факторів позикового ризику та оцінки їх загального рівня під час кредитування. Ця складова характеризується системою фінансових механізмів і правових інструментів, які впливають на підсистему для зниження ризиків, шляхом раціонального поєднання методів реалізації такого впливу. Моніторингова складова є ключовою в механізмі, адже дозволяє оцінити ефективність вжитих заходів, методів і інструментів впливу на рівень кредитних ризиків. Це супроводжується постійним порівнянням фактичних показників з плановими, аналізом динаміки ризиків та ухваленням превентивних рішень для запобігання ризиковим ситуаціям. Післяопераційна складова механізму охоплює роботу з погашення наданих позик, які пов'язані з високим ризиком або віднесені до проблемних. Це забезпечення спрямоване на оптимізацію кредитного процесу шляхом зменшення частки прострочених (непрацюючих) кредитів і збільшення ліквідності портфеля виданих позик. Постійна потреба в удосконаленні

механізму управління кредитними ризиками в банківській установі зумовлена змінами в умовах внутрішнього та зовнішнього середовища, тому в механізмі передбачені канали зворотного зв'язку, які дозволяють своєчасно оновлювати окремі елементи та виявляти проблемні аспекти управління [4].

Однією з важливих інновацій у сфері кредитування, що сприяє сталому економічному відновленню України, є державна програма кредитування з диференційованими пільговими ставками: 5%, 7% та 9% річних. Ця програма допомагає створити умови для доступного кредитування (табл. 3.9).

Таблиця 3.9

Державна програма «Доступні кредити 5-7-9» для потреб відновлення та сталого розвитку

Процентна ставка за кредит на інвестиційні цілі	Розмір бізнесу	Створення додаткових робочих місць, підвищення рівня зайнятості населення
7%	Малий та мікробізнес	За умови найму 2 працівників протягом кварталу процентна ставка знижується до рівня 5 відсотків річних
7%	Малий та мікробізнес	За кожне наступне нове робоче місце відсоткова ставка зменшується на 0,5% річних
9%	Середній бізнес	За кожне наступне нове робоче місце відсоткова ставка зменшується на 0,5% річних

Складено за даними [15]

Для підтримки інноваційних бізнесів також надаються кредитні гарантії для мікро- та малих підприємств, які не мають достатнього майна для забезпечення кредиту або мають підвищені кредитні ризики, як-от новостворені компанії. Завдяки цим гарантіям держава, через Фонд розвитку

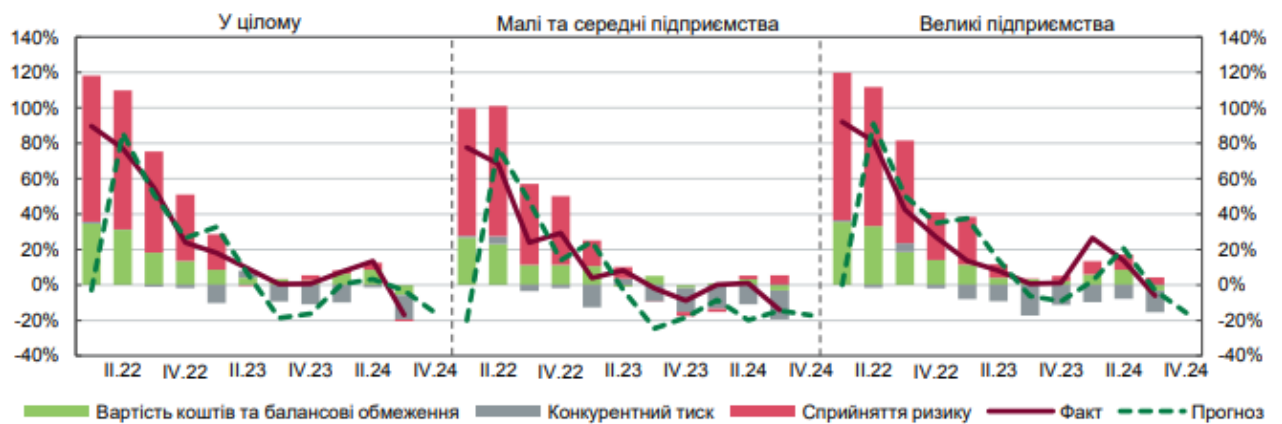
підприємництва, бере на себе частину кредитного ризику, що полегшує доступ до банківських кредитів. Державна підтримка у формі кредитних гарантій надається лише разом із компенсацією процентних ставок за кредитами для малих і середніх підприємств, що відповідають вимогам програми. Переваги цієї програми включають прості та зрозумілі процедури реалізації, розроблені Фондом на основі 25-річного досвіду впровадження міжнародних програм фінансової підтримки для МСП, відповідно до кращих світових практик та регіональних програм часткової компенсації процентів за рахунок місцевих бюджетів. Крім того, важливою характеристикою програми є її здатність швидко адаптуватися до змін у поточній ситуації в країні та світі, включаючи пандемію COVID-19 і запровадження воєнного стану. Також за перший рік реалізації програми 5–7–9% до неї приєдналися практично всі банки України, що кредитують малих і середніх підприємців. Це призвело до зміни характеру конкуренції на банківському ринку: вона перейшла від цінової до якісної, що, в свою чергу, позитивно вплинуло на малий бізнес. Загалом можна з упевненістю стверджувати, що Державна програма «Доступні кредити 5–7–9%» стала успішною завдяки прозорим процедурам, постійній адаптації до змін, участі практично всіх банків та готовності українських підприємців розвиватися, незважаючи на виклики.

Отже, банки здебільшого готові надавати кредити в рамках державних програм підтримки та лише в національній валюті. Згідно з очікуваннями банків, збільшення гривневого портфеля відбуватиметься переважно в межах програми «Доступні кредити 5–7–9%».

Також спостерігається, що погашення кредитів переважає над їх новим наданням, що погіршує стан кредитного портфеля. У таких умовах Національний банк України активно аналізує якість активів, щоб оцінити рівень кредитного ризику [43].

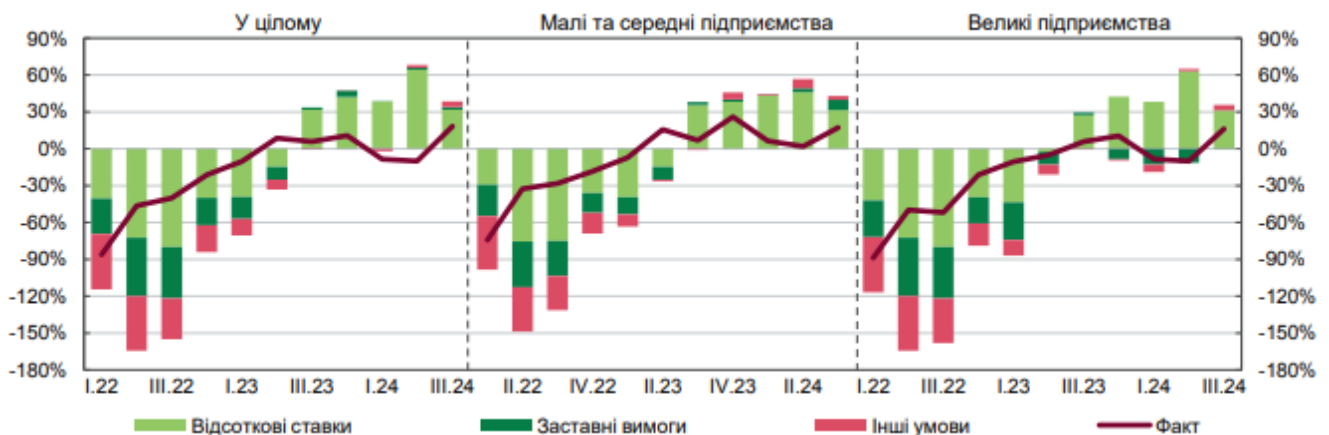
За даними банків, боргове навантаження на малий і середній бізнес (МСП) та великі підприємства залишалось на середньому рівні. Уперше з 2021 року банки почали пом'якшувати кредитні стандарти для бізнесу, що

стосувалося всіх типів корпоративних позик, окрім валютних. Найбільше послаблення стандартів спостерігалося у кредитах для МСП, короткострокових та гривневих позиках. Це зумовлено посиленням конкурентного тиску, покращенням ситуації в окремих галузях і кращою капіталізацією банків. Однак, негативні інфляційні прогнози та зниження очікувань щодо економічного зростання стримували пом'якшення стандартів для МСП, а погіршення курсових прогнозів — для великих підприємств. У четвертому кварталі банки планують знову пом'якшити кредитні стандарти для всіх типів корпоративних позик.

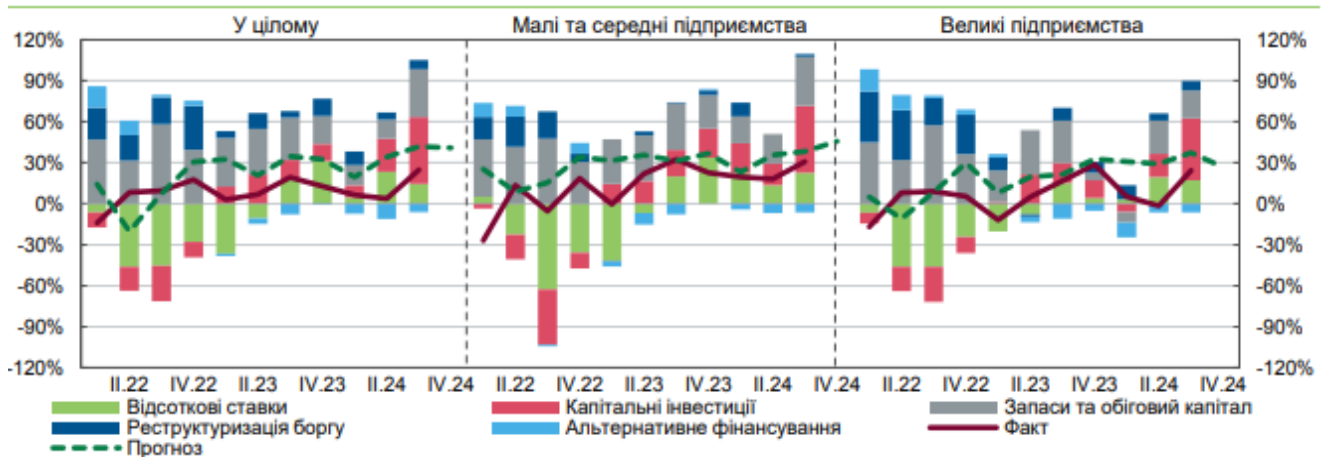
Рис. 3.7.1 Зміна рівня схвалення заявок на кредитування від корпоративного бізнесу [26]

Позитивний баланс відповідей свідчить про посилення жорсткості стандартів схвалення заявок на кредитування від корпоративного бізнесу/

Рис. 3.7.2 Зміна рівня схвалення заявок на кредитування від корпоративного бізнесу[26]

У період липень-вересень зріс рівень схвалення заявок на корпоративні кредити, зокрема для гривневих, короткострокових позик та кредитів МСП. Банки відзначили зниження відсоткових ставок та збільшення сум позик або кредитних ліній. Також покращилися умови для схвалення заявок на кредити МСП через послаблення вимог до застави [Опитування про умови банківського кредитування, IV квартал 2024 рок].

Рис. 3.8. Зміна попиту корпоративного бізнесу на кредити (за даними відповідей респондентів)[26]

Позитивний баланс відповідей свідчить про збільшення попиту.

3.2. Продуктова політика у сфері кредитного обслуговування корпоративних клієнтів банку

Продуктова політика у сфері кредитного обслуговування корпоративних клієнтів банку означає вироблення управлінських рішень у банку щодо характеру, асортименту та обсягів реалізації кредитних продуктів для забезпечення потреб корпоративних клієнтів та одержання прибутків, ураховуючи існуючі ресурси.

У продуктивній політиці банку можна виділити два основних компоненти:

- а) існуючі банківські продукти і послуги;

б) розвиток продуктового асортименту, який може відбуватися кількома шляхами: зміною структури та характеристик існуючих продуктів і послуг; розширенням асортименту шляхом впровадження нових продуктів або послуг, які не пропонує даний банк, але використовуються іншими установами; розробкою та впровадженням інноваційних продуктів і послуг для ринку [39, с. 77].

В умовах сучасного ринку важливим напрямом розвитку продуктової лінійки банку є реалізація продуктової інноваційної стратегії, що полягає у впровадженні нових продуктів, послуг та технологій їх надання.

Сьогодні представники корпоративного сектора економіки не обмежуються лише традиційними послугами класичного кредитування. Вони прагнуть встановлювати з банком відносини, які передбачають бізнес-партнерство. Для представників корпоративного бізнесу це зумовлено необхідністю підвищення ділової активності та вдосконалення внутрішнього фінансового менеджменту для стабілізації і стратегічного зростання вартості підприємства.

З огляду на вищезазначене, можна виділити основні принципи формування продуктових інноваційних стратегій банків у сфері кредитного обслуговування корпоративних клієнтів:

- аналіз поточної мікроекономічної ситуації в країні та її врахування при розробці продуктів;
- відповідність вимогам законодавства у сфері господарської діяльності, оподаткування, банківських операцій, валютного регулювання тощо;
- впровадження новітніх досягнень у сфері інформаційних технологій, з урахуванням технічних можливостей конкретного банку;
- розробка фінансових продуктів та технологій на основі положень фінансового менеджменту підприємств;
- адаптація міжнародного досвіду до умов української економіки;

– максимальна індивідуалізація продуктів для клієнтів у рамках встановленої технології обслуговування;

– оптимальне поєднання економічних інтересів банку та його клієнтів. [18, с. 216].

Посилюючи напрям індивідуалізації в роботі з клієнтами корпоративного бізнесу, АТ «Комінвестбанк» слід вдосконалювати та розвивати бізнес-напрямок обслуговування клієнтів малого та середнього бізнесу як одного з перспективних та динамічних напрямів діяльності.

Для забезпечення удосконалення механізму кредитного забезпечення корпоративних клієнтів, зокрема МСБ, банку слід розробити власну стратегію інноваційного розвитку кредитних продуктів та послуг.

У рамках реалізації стратегії розвитку банкінгу для корпоративних клієнтів, в тому числі МСБ повинні бути впроваджені банківські продукти, що мають важливі для відбудови економіки спрямованість. Банківські продукти та послуги для клієнтів МСБ слід розробляти з урахуванням потреб, видів діяльності та кон'юнктури фінансового ринку

Дослідження свідчать, що впровадження інноваційних банківських продуктів призводить до змін у каналах продажу банківських послуг. Це, в свою чергу, позитивно впливає на якість обслуговування клієнтів, сприяє збільшенню кількості дистанційних клієнтів, розширює «віртуальне охоплення ринку», підвищує ринкову частку та покращує показники операційної рентабельності [7, с. 26].

Напрями вдосконалення механізму банківського кредитування корпоративних клієнтів в Україні, з урахуванням міжнародного досвіду:

1. Впровадження технологій фінансової аналітики: Використання аналітичних платформ для оцінки кредитоспроможності, які базуються на великих даних (big data) та штучному інтелекті. Це дозволяє швидше оцінювати ризики та приймати рішення про надання кредитів.

2. Гнучкі кредитні продукти: Розробка більш гнучких умов кредитування, таких як варіативні графіки погашення та можливість

відстрочки платежів, що враховують сезонність бізнесу, особливо в агросекторі.

3. Участь у субсидованих програмах для МСП: програмах з державним фінансуванням, які б підтримували кредити для МСП.

4. Створення кредитних гарантій: Введення механізмів, що забезпечують часткове покриття ризиків для банків через державні гарантії або партнерство з міжнародними фінансовими організаціями.

5. Прозорість умов кредитування: Підвищення прозорості та зрозумілості умов кредитування, що сприяє довірі між банками і клієнтами. Це може включати прості та зрозумілі договори, доступні інформаційні ресурси.

6. Підвищення фінансової грамотності клієнтів: Організація навчальних програм для корпоративних клієнтів, які пояснюють, як ефективно користуватися кредитами, покращувати фінансову грамотність та підвищувати здатність до управління боргами.

7. Використання фінансових технологій (FinTech): Співпраця з фінансовими технологічними компаніями для створення нових платформ, які спростять процес подачі заявок на кредити та покращать взаємодію з клієнтами.

8. Оцінка соціально-відповідального кредитування: Розробка критеріїв, які б враховували соціальну відповідальність бізнесу, що отримує кредит, з метою підтримки сталого розвитку.

3.2. Цифровізація банківського кредитування корпоративних клієнтів

Проведений аналіз банківської практики дозволив виділити такі проблеми банківського кредитування корпоративних клієнтів:

1. Ручні процеси все ще існують у життєвому циклі кредитування, незважаючи на нові технології

Навіть сьогодні 30-40% часу ресурсів на кредитування витрачається на некорисні, автоматизовані завдання через розрізнені системи та ручні процеси. Велика частина ручної роботи зумовлена неефективними процесами та відсутністю дій щодо покращення ситуації (включаючи цифровізацію). Потрібно вирішити проблеми з надмірностями в процесах кредитного аналізу, перевірки кредитоспроможності потенційного позичальника, бронювання кредитів і управління портфелем.

2. Старі технології заважають банкам адаптуватися до нових рішень

Багато банків працюють з складними та застарілими ІТ-системами, що є витратними і часто заважає їм використовувати цифрові технології для масштабування та зростання. Нездатність використовувати інноваційні технології може серйозно обмежити їх можливість створювати унікальні досвіди для клієнтів.

3. Існуючі системи перевірки кредитоспроможності потенційного позичальника і попередження уповільнюють адаптацію до ринкових тенденцій.

Традиційні банки, які покладаються на ручні, паперові процеси перевірки кредитоспроможності потенційного позичальника, затягують процес затвердження кредитів. Застарілі моделі кредитного ризику також ускладнюють оцінку кредитоспроможності клієнтів. Це заважає банкам йти в ногу з конкурентними силами на ринку, як це відображено в швидкому зростанні портфелів кредитів фінансових технологій.

4. Обмежені інсайти через дані заважають покращенню роботи фронт-офісу

Відсутність детального аналізу даних для отримання інсайтів з кредитних або платіжних портфелів може перешкоджати більшості банків у створенні всебічного розуміння клієнтів. Більшість клієнтів не вважають, що банки адекватно розуміють їх потреби та переваги. Обмежений доступ до даних веде до поганого управління ефективністю кредитування і ускладнює ідентифікацію областей з недостатньою операційною ефективністю.

5. Зростання фінансових технологій в останні роки вимагає від банків визначення стратегії подальших дій

Фінансові технології активно впливають на банківську діяльність через цифровізацію з обіцянкою кращого обслуговування клієнтів та швидших рішень за нижчою ціною. Корпоративне кредитування не є винятком з цього процесу. Використовуючи дані та технології, фінансові технології кидають виклик традиційній бізнес-моделі кредитування з унікальними пропозиціями та послугами.

6. Клієнти більше, ніж будь-коли, готові змінювати банки, віддаючи перевагу тим, які впроваджують кращі інноваційні продукти.

Корпоративні клієнти все частіше очікують рівня обслуговування, подібного до тих, які отримують роздрібні клієнти; клієнти часто готові змінювати банки, якщо їхні очікування краще задовольняються деінде. Банки повинні йти в ногу з часом та впроваджувати методи для швидшого оформлення, прийняття рішень і закриття кредитів, пропонуючи безперешкодний досвід для клієнтів [2].

Протягом останніх десятиліть інновації в сфері банківського кредитування стосувалися розширення кола учасників і цілей кредитування, вдосконалення процедур надання кредитів і створення інституційної «зовнішньої інфраструктури», яка спрямована на зменшення кредитних ризиків. Сьогодні банківські відділення не є єдиним каналом для отримання кредитів. Існують численні способи отримання кредиту та сплати відсотків, зокрема через вебсайти банків, мобільні додатки та інші цифрові платформи. Таким чином, дистанційне кредитування забезпечує легший доступ до цих послуг для всіх фізичних і юридичних осіб у будь-який час.

Крім того, кредитний процес зазвичай вимагає супроводу кредитного спеціаліста та низки консультацій. У рамках дистанційного кредитування комерційні банки можуть забезпечити зручне обслуговування позичальників з можливістю вибору каналів зв'язку, наприклад, шляхом створення електронного консультанта або організації обслуговування у форматі

«спілкування в реальному часі». Також банкам слід використовувати роботизовані інструменти для супроводження кредитного процесу, такі як нагадування про сплату відсотків, терміни закінчення кредитного договору та можливості внесення коштів в рахунок погашення кредитів.

Значні переваги роботизованих систем полягають у тому, що вони можуть безперервно охоплювати велику кількість клієнтів, не втомлюються і не демонструють негативних емоцій щодо позичальників. Це дозволяє зменшити витрати банків на надання кредитних послуг [8, с.137].

Розвиток цифровізації банківського кредитування корпоративних клієнтів трансформує традиційні методи управління кредитами та відкриває нові можливості для підвищення ефективності та доступності фінансових послуг. Основні напрямки та переваги цифровізації в цьому контексті включають:

1. Автоматизація процесів

Цифрові платформи дозволяють автоматизувати численні етапи кредитування, від подання заявок до обробки та затвердження кредитів. Це зменшує час на обробку запитів, знижує ймовірність людських помилок і покращує загальну ефективність.

2. Застосування штучного інтелекту та аналітики даних

Системи на базі штучного інтелекту (ШІ) та аналітики даних допомагають банкам більш точно оцінювати кредитний ризик. За допомогою алгоритмів машинного навчання можна аналізувати великі обсяги даних, включаючи фінансові звіти, історію платежів та інші релевантні фактори для прийняття обґрунтованих кредитних рішень.

3. Цифрові платформи для взаємодії з клієнтами

Банки впроваджують онлайн-платформи і мобільні додатки, які дозволяють корпоративним клієнтам подавати заявки на кредити, відстежувати статус своїх запитів, управляти кредитними продуктами та взаємодіяти з банком у зручному для них форматі.

4. Електронна ідентифікація та верифікація

З цифровізацією з'явилися нові методи електронної ідентифікації та верифікації клієнтів. Це дозволяє банкам швидше і безпечно перевіряти дані клієнтів, що спрощує процес надання кредитів і підвищує рівень безпеки.

5. Віртуальні кредитні консультанти

Віртуальні кредитні консультанти і чат-боти забезпечують корпоративним клієнтам швидку консультацію та підтримку 24/7. Вони можуть відповідати на запитання, допомагати з оформленням заявок і надавати необхідну інформацію в реальному часі.

6. Смарт-контракти

Смарт-контракти на базі блокчейн-технологій дозволяють автоматизувати виконання умов кредитних угод, що знижує витрати і ризики, пов'язані з адміністративними процесами і дотриманням угод.

7. Персоналізовані кредитні продукти

Цифровізація дозволяє банкам краще розуміти потреби корпоративних клієнтів і створювати персоналізовані кредитні пропозиції. Аналіз поведінкових даних і фінансових показників допомагає адаптувати умови кредитування до специфічних вимог і можливостей клієнтів.

8. Зменшення витрат і підвищення швидкості

Цифрові рішення дозволяють знизити витрати на обробку кредитних заявок і зменшити час, необхідний для ухвалення рішень. Це робить кредитування більш доступним і ефективним як для банків, так і для клієнтів.

Висновки до розділу 3

Аналіз стану банківського кредитування корпоративних клієнтів в Україні показує, що динаміка кредитів, наданих вітчизняними банками, і в тому числі корпоративним клієнтам за період 2019-2024 року мала нестабільну тенденцію). Обсяг кредитів, наданих банками за 2023 рік зменшився на 11,535 млрд.грн, проте за 7 місяців 2024 року зріс на 82,724

млрд.грн. Зменшення кредитів у 2023 році в основному було за рахунок значного зменшення кредитів корпоративним клієнтам.

Найбільший розмір портфеля кредитів корпоративних клієнтів банків за період 2019 - 2024 року був станом на кінець липня 2024 року – 833,212 млрд.грн. Проте за 2023 рік кредитний портфель таких клієнтів зменшився на 17,723 млрд.грн.

Банки в Україні активно займаються кредитуванням та розширюють свої кредитні портфелі згідно з бізнес-планами. Це зростання підтримується зниженням кредитних ставок та використанням кредитних гарантій, зокрема від міжнародних фінансових організацій. Найбільше зростає кредитування малих і середніх підприємств, а також все більше значення має несубсидйоване кредитування. У майбутньому очікується подальше поглиблення кредитування завдяки реалізації Стратегії з розвитку кредитування. Якість кредитного портфеля корпоративних клієнтів покращилася: рівень дефолтів зменшується, а боргове навантаження на клієнтів є прийнятним.

Обсяг кредитів, наданих банками за 2023 рік зменшився на 11,535 млрд.грн, проте за 7 місяців 2024 року зріс на 82,724 млрд.грн. Зменшення кредитів у 2023 році в основному було за рахунок значного зменшення кредитів корпоративним клієнтам та органам державної влади. А зростання кредитів за 7 місяців 2024 року було за рахунок значного зростання кредитів насамперед корпоративним клієнтам, а також фізичних осіб.

Кредити органам державної влади з 2022 року постійно зменшувалися, зокрема за 2023 рік на 6,46 млрд. грн. та за 7 місяців 2024 року на 3,123 млрд.грн.

Для забезпечення удосконалення механізму кредитного забезпечення корпоративних клієнтів, зокрема МСБ, банку слід розробити власну стратегію інноваційного розвитку кредитних продуктів та послуг. Продуктова політика у сфері кредитного обслуговування корпоративних клієнтів банку означає вироблення управлінських рішень у банку щодо

характеру, асортименту та обсягів реалізації кредитних продуктів для забезпечення потреб корпоративних клієнтів та одержання прибутків, ураховуючи існуючі ресурси.

Розвиток цифровізації в банківському кредитуванні корпоративних клієнтів веде до значних змін у фінансовому секторі, пропонуючи нові можливості для оптимізації кредитних процесів, покращення взаємодії з клієнтами і підвищення загальної ефективності.

ВИСНОВКИ

Кредитне забезпечення корпоративних клієнтів є передумовою їхньої ефективної діяльності. Завдяки залученим ресурсам можливий розвиток бізнесу, оновлення основних засобів і розширення напрямів роботи. Корпоративні клієнти потребують кредитних ресурсів через зміни у потребах в обігових коштах, а також необхідність створення та відновлення основного капіталу.

Механізм банківського кредитного забезпечення корпоративних клієнтів можна описати як комплекс заходів, що вживаються центральним банком та комерційними банками для спрямування тимчасово вільних фінансових ресурсів на підтримку виробничо-господарської діяльності корпоративних клієнтів. Головною метою цього механізму є забезпечення виробничих потреб корпоративних клієнтів шляхом надання кредитних ресурсів банківськими установами для формування фінансових ресурсів корпоративних клієнтів.

У роботі розглянуто різноманітні види кредитів корпоративним клієнтам, які банки пропонують, залежно від їхніх потреб і умов діяльності.

У роботі проаналізоване ресурсне забезпечення кредитної діяльності та кредитний портфель АТ «Комерційний інвестиційний банк».

Загальний обсяг ресурсів (пасивів) банку у 2021 році зріс майже на 2 млн.грн до 1,32 млрд. грн, проте через війну в Україні з 2022 року помітна тенденція до спаду, зокрема за 2022 рік вони зменшилися на 63 млн.грн, за 2023 рік на 22 млн.грн. Це зменшення було зумовлене зменшенням зобов'язань банку, проте банк протягом 2021-2023 років нарощував обсяги власного капіталу. Найбільше зменшення відбулося внаслідок відтоку коштів клієнтів, зокрема за 2022 рік вони зменшилися на 77,327 млн.грн або 7,9%, у 2023 році на 22,071 млн.грн або 2,45%. Основну частину зобов'язань банку склали кошти клієнтів, частка яких з 2021 до 2023 року зростала. Зокрема на кінець 2023 року склала 98,97%. Структура коштів клієнтів за 2021-2023

пр. змінилася. Якщо у 2021 році основну їх частину склали кошти фізичних осіб 46,9%, то вже у 2022 році переважали кошти інших юридичних осіб (корпоративних клієнтів) – 53,8%. У 2023 році вже помітне значне переважання коштів інших юридичних осіб – 64,6% у структурі депозитів, у той час коли частка коштів фізичних осіб зменшилася до 33,2%. Це вказує на погіршення маркетингової роботи банку з фізичними особами, які є переважно власниками строкових рахунків, а корпоративні клієнти в основному зберігають кошти на поточних рахунках. Частка коштів на поточних рахунках переважає. Зокрема у 2021 році вона становить 59,4%, у 2022 році значно збільшується до 72,3%, та дещо зменшується, проте залишається значною у 2023 році – 71,7%. Дані кошти мають використання переважно для здійснення розрахунково-касових операцій клієнтів і є мінливим ресурсом для банку. Частка строкових коштів, які є основним ресурсом для кредитних операцій банку, у 2021 році була 40,6 %, у 2022 та 2023 роках була дуже малою, відповідно 27,7% та 28,3%.

У цілому обсяг активів АТ«Комінвестбанк» з кінця 2021 року зменшується, зокрема за 2022 рік вів зменшився на 63,118 млн.грн, за 3 квартали 2023 року на 21,274 млн.грн. Значне зниження активів у 2022 році відбулося через зменшення кредитів та заборгованості клієнтів 54,116 млн.грн, за 3 квартали 2023 року на 137,252 млн.грн. У той же час інвестиції в цінні пери зростали, зокрема за 2022 рік на 55,220 млн.грн, за 3 квартали 2023 року на 8,826 млн.грн.

У структурі активів основну частку склали кредити та заборгованість клієнтів, хоча їх частка поступово зменшувалася: з кінця 2021 року з 36,82% до кінця 2022 року до 34,36%, до кінця за 3 кварталу 2023 року до 23,84%. Банк протягом 2021-2023 років мав достатні обсяги ресурсів для здійснення кредитування.

Аналізуючи кредитні активи АТ«Комінвестбанк» бачимо, що обсяг кредитного портфеля банку, з урахуванням резерву під знецінення кредитів, постійно зменшувався: за 2021 рік – на 18,703 млн.грн, що зумовлено

пандемією коронавірусу, а з настанням війни в Україні за 2022 рік – на 54,166 млн.грн, за 3 квартали 2023 року – на 137,252 млн.грн.

За 2021 рік обсяг кредитів, наданих корпоративним клієнтам, значно знизився на 23,158 млн.грн, що відбилось на загальному зниженні кредитного портфеля банку за цей період. У 2022 році відбулися зворотні процеси: обсяги кредитів, наданих корпоративним клієнтам зріс на 13,849 млн.грн., проте через підвищення ризиків неповернення коштів серед клієнтів це зростання було нівельоване значною мірою через необхідність формування великих обсягів резервів від знецінення кредитів, які зросли на 53,797 млн.грн, а це в кінцевому підсумку вплинуло на зменшення загального обсягу кредитного портфеля. За 3 квартали 2023 року відбулося зменшення обсягів кредитування за всіма видами клієнтів: обсяг кредитів, наданих фізичним особам, зменшився на 6,438 млн.грн, корпоративним клієнтам осіб – аж на 109,922 млн.грн. АТ «Комінвестбанк» віддає перевагу кредитуванню корпоративних клієнтів. Зокрема, частка кредитів корпоративним клієнтам на кінець 2020 року складала 93,5%, за 2021 рік знизилась до 92,8%, за 2022 рік зросла до 95,4%, за 3 квартали 2023 року зросла до 95,7%. Найбільші обсяги кредитів АТ «Комінвестбанк» спрямував у такі галузі: оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами; с/г, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг; оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини та корка, крім меблів; виготовлення виробів із соломки та рослинних матеріалів для плетіння тощо.

Найбільшу частку портфеля АТ«Комінвестбанк» склали кредити позичальникам найгіршого класу 10 (дефолт), що свідчить що низьку якість кредитного портфеля. Позичальники високої якості склали незначну частку: 1 класу лише 0,4% та класу 2 – 4,6%. Помірно ризикові кредити класу 3 склали 22,8%.

Кредитний ризик є одним із найважливіших ризиків, з якими стикається банк у своїй діяльності. Саме тому банк приділяє значну увагу

питанням мінімізації, контролю та управління цим ризиком. Оцінка кредитного ризику відбувається на двох основних рівнях. По-перше, на рівні кожної окремої кредитної операції банк застосовує внутрішні методики, які дозволяють детально оцінити індивідуальний кредитний ризик. Це необхідно для того, щоб зменшити ймовірність надмірного ризику, пов'язаного з конкретним контрагентом. По-друге, банк проводить аналіз на портфельному рівні. Це включає в себе оцінку диверсифікації кредитного портфелю, рівня забезпеченості виданих кредитів та адекватності резервів, що покривають можливі втрати.

З метою мінімізації кредитних ризиків і недопущення концентрації позик в окремих позичальниках банк надавав кредити з урахуванням нормативів кредитних ризиків Н7, Н8, Н9, встановлені НБУ.

Переважаючі кредити банку таким клієнтам мають забезпечення. Зокрема, на кінець 2022 року частка забезпечених кредитів, наданих корпоративним клієнтам, складала 96,6%, хоча порівняно з 2020 і 2021 роком вона дещо зменшилась. Натомість дещо зросла частка незабезпечених кредитів з 2,2 до 3,4%. Серед видів забезпечення найпоширенішим є нерухомість. Частка таких кредитів складала станом на кінець 2022 року 64,12%. Значну частку забезпечення складають інші активи - товари, інше рухоме майно, легкові автомобілі, інші ТЗ, устаткування, біологічні активи – 27,65%; 32,97% та 29,64% відповідно за станом на кінець 2020, 2021 та 2022 років. Вартість забезпечення за 2022-2023 рр. була в надлишку і покривала балансову вартість кредитів, наданих корпоративним клієнтам, а також фізичним особам-підприємцям. Основні напрямки кредитування АТ «КОМІНВЕСТБАНК» зосереджені на наданні кредитів юридичним особам і фізичним особам-підприємцям.

Аналіз стану банківського кредитування корпоративних клієнтів в Україні показує, що динаміка кредитів, наданих вітчизняними банками, і в тому числі корпоративним клієнтам за період 2019-2024 року мала нестабільну тенденцію). Обсяг кредитів, наданих банками за 2023 рік

зменшився на 11,535 млрд.грн, проте за 7 місяців 2024 року зріс на 82,724 млрд.грн. Зменшення кредитів у 2023 році в основному було за рахунок значного зменшення кредитів корпоративним клієнтам та органам державної влади. А зростання кредитів за 7 місяців 2024 року було за рахунок значного зростання кредитів насамперед корпоративним клієнтам. Найбільший розмір портфеля кредитів корпоративних клієнтів банків за період 2019 - 2024 року був станом на кінець липня 2024 року – 833,212 млрд.грн. Проте за 2023 рік кредитний портфель таких клієнтів зменшився на 17,723 млрд.грн.

Продуктова політика у сфері кредитного обслуговування корпоративних клієнтів банку означає вироблення управлінських рішень у банку щодо характеру, асортименту та обсягів реалізації кредитних продуктів для забезпечення потреб корпоративних клієнтів та одержання прибутків, ураховуючи існуючі ресурси.

Посилюючи напрям індивідуалізації в роботі з клієнтами корпоративного бізнесу, АТ «Комінвестбанк» слід вдосконалювати та розвивати бізнес-напрямок обслуговування клієнтів малого та середнього бізнесу як одного з перспективних та динамічних напрямів діяльності.

Для забезпечення удосконалення механізму кредитного забезпечення корпоративних клієнтів, зокрема МСБ, банку слід розробити власну стратегію інноваційного розвитку кредитних продуктів та послуг.

У рамках реалізації стратегії розвитку банкінгу для корпоративних клієнтів, в тому числі МСБ повинні бути впроваджені банківські продукти, що мають важливі для відбудови економіки спрямованість. Банківські продукти та послуги для клієнтів МСБ слід розробляти з урахуванням потреб, видів діяльності та кон'юнктури фінансового ринку

Розвиток цифровізації банківського кредитування корпоративних клієнтів трансформує традиційні методи управління кредитами та відкриває нові можливості для підвищення ефективності та доступності фінансових послуг. Основні напрямки та переваги цифровізації в цьому контексті включають: автоматизація процесів, застосування штучного інтелекту та

аналітики даних, цифрові платформи для взаємодії з клієнтами, електронна ідентифікація та верифікація, віртуальні кредитні консультанти, смарт-контракти, персоналізовані кредитні продукти, зменшення витрат і підвищення швидкості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про банки та банківську діяльність» URL: <https://rada.gov.ua> (дата звернення: 24.10.2024)
2. Commercial lending challenges: The case for change. URL: <https://www2.deloitte.com/> (дата звернення: 24.10.2024)
3. Активні та пасивні операції банків. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#2> (дата звернення: 24.10.2024)
4. Андрушак Є. М., Дропа Я. Б., Луцик О. М. Особливості управління кредитними ризиками банків в сучасних умовах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 2. С. 88-96.
5. Андрушак Є. М., Дропа Я. Б., Остаюк Т. О. Аналіз ризику кредитного портфеля банків України в умовах воєнного стану. *Ефективна економіка*. 2024. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2024_1_37 (дата звернення: 22.10.2024)
6. Антків В. В. Ресурсне забезпечення банківського кредитування нефінансових корпорацій в умовах економічної нестабільності. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2023. № 5. С. 57-65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2023_5_11 (дата звернення: 24.10.2024)
7. Базадзе К.М. Вплив інноваційних послуг на конкурентоспроможність банківських установ. *Кримський економічний вісник*. 2013. № 1 (02). Ч. 1. С. 24–27.
8. Богріновцева Л. М., Заїчко І. В. Інновації в інституційному забезпеченні розвитку кредитного ринку України. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія : Економічні науки*. 2023. № 10(2). С. 133-141. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2023_10\(2\)__21](http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2023_10(2)__21) (дата звернення: 24.10.2024)

9. Власюк С. А., Цимбалюк Ю. А., Ролінський О. В., Колотуха С. М., Переполка Ю. В. Банківське кредитування як інструмент забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку підприємницьких структур аграрної сфери. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2023. Вип. 102(2). С. 156-167. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/zhpumus_2023_102\(2\)__17](http://nbuv.gov.ua/UJRN/zhpumus_2023_102(2)__17) (дата звернення: 24.10.2024)
10. Гаркуша Ю. О., Матушевська В. Ю. Банківські інструменти кредитного забезпечення великих підприємств в Україні. *Бізнес інформ*. №1_2024. URL: <https://mail.google.com/mail/u/1/#sent?projector=1> (дата звернення: 24.10.2024)
11. Гаркуша Ю. О., Матушевська В. Ю. Банківські інструменти кредитного забезпечення великих підприємств в Україні. *Бізнес Інформ*. 2024. № 1. С. 292-297
12. Горбенко К. М., Захарченко А. О. Проблемні аспекти кредитування українських підприємств. *Економіка і управління*. 2022. № 2. С. 79-87. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econupr_2022_2_11 (дата звернення: 20.10.2024)
13. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. No 436-IV (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 24.10.2024)
14. Грошово-кредитна статистика. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial#1ms>
15. «Доступні кредити 5-7-9%»/ URL: <https://bdf.gov.ua/programs/dostupni-kredyty-5-7-9/> (дата звернення: 20.10.2024)
16. Дзюблюк О. Проблеми активізації банківського кредитування реального сектору економіки в умовах воєнного стану. *Вісник економіки*. 2023. Вип. 3. С. 8-25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vtneu_2023_3_3 (дата звернення: 24.10.2024)

17. Дзюблюк О.В., Малахова О.Л. Банки і підприємства: кредитні аспекти взаємодії в умовах ринкової трансформації економіки: Монографія. Тернопіль: Вектор, 2008. 324 с. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/526/1/kredytни_aspekty_vzaemodii.pdf (дата звернення: 24.10.2024)
18. Єгоричева С.Б. Інноваційна діяльність комерційних банків: стратегічні аспекти: монографія; ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі». Полтава: АСМІ, 2010. 348 с.
19. Звіт про фінансову стабільність. Червень 2024 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2024-H1.pdf?v=(дата звернення: 24.10.2024)
20. Комерційні банки України у 2024 р. активізують свої кредитні програми – думка. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/957005.html> (дата звернення: 24.10.2024)
21. Кредитні відносини банківських установ з підприємствами як необхідна умова розширеного відтворення. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/10_1_2016ua/35.pdf (дата звернення: 24.10.2024)
22. Кретов Д. Ю. Вплив інноваційних банківських технологій на удосконалення обслуговування корпоративних клієнтів. *Приазовський економічний вісник*. 2023. Вип. 1. С. 48-52. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/priaev_2023_1_10 (дата звернення: 24.10.2024)
23. Мікуляк К. А., Кугляр А. А. Сучасний стан банківського кредитування в Україні. *Modern economics*. 2023. № 38. С. 84-89. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2023_38_15 (дата звернення: 24.10.2024)
24. Міщенко В. І., Славянська Н. Г., Коренева О. Г. Банківські операції : підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Знання, 2007. 796 с.

- 25.Муштай В.А., Іваницький О.Е. Індивідуалізація продуктів як напрям продуктової інноваційної стратегії банку. *Інфраструктура ринку*. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/23_2018_ukr/23.pdf (дата звернення: 24.10.2024)
- 26.Опитування про умови банківського кредитування, IV квартал 2024 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/BLS_Q4-2024.pdf?v=9 (дата звернення: 24.10.2024)
- 27.Особливості послуг банку для корпоративних клієнтів. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/15_1_2017ua/6.pdf (дата звернення: 24.10.2024)
- 28.Особливості роботи з NPL в умовах воєнної агресії. URL: <https://pravo.ua/osoblyvosti-roboty-z-npl-v-umovakh-voiennoi-ahresii/> (дата звернення: 24.10.2024)
- 29.Особливості розвитку кредитування банками України корпоративних клієнтів. URL: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/137.pdf> (дата звернення: 24.10.2024)
- 30.Пасінович І. І., Дмитрук В. О. Кредитування реального сектору економіки регіону: стан, проблеми, перспективи. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2019. Вип. 3. С. 42–49. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20193\(137\)/sep20193\(137\)_042_PasinovychII,DmytrukVO.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20193(137)/sep20193(137)_042_PasinovychII,DmytrukVO.pdf) (дата звернення: 24.10.2024)
- 31.Попело О. В., Тарасенко А. В. Розвиток цифрових інновацій на ринку кредитних послуг України. *Бізнес Інформ*. 2023. № 3. С. 108-114. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2023_3_17 (дата звернення: 24.10.2024)
- 32.Правові аспекти непрацюючих кредитів в Україні: останні зміни та перспективи. URL: <https://eba.com.ua/pravovi-aspekty-nepratsyuyuchykh-kredytiv-v-ukrayini-ostanni-zminy-ta-perspektyvy/> (дата звернення: 24.10.2024)

- 33.Пріхно І. М., Частоколенко І. П. Банківське кредитування бізнесу в Україні в умовах воєнного стану. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія : Економіка.* 2023. № 28. С. 119-126. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2023_28_17 (дата звернення: 24.10.2024)
- 34.Пруденційні нормативи та ліміти відкритої валютної позиції (у розрізі банків). URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 24.10.2024)
- 35.Стренадко В. Р., Чеботар Є. В.Оцінка бізнесу позичальника як засіб мінімізації кредитного ризику. *Креативний простір.* 2023. № 12. С. 52-54. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/krpr_2023_12_22 (дата звернення: 24.10.2024)
- 36.Сучасні тенденції ринку банківських послуг із застосуванням інформаційних технологій. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/43_2022ua/7.pdf (дата звернення: 24.10.2024)
- 37.Тардаскіна Т. М., Станкевич І. В., Сақун Г. О. Управління комерційним банком на засадах клієнтоорієнтованості. *Бізнес Інформ.* 2022. № 1. С. 373-382. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2022_1_55 (дата звернення: 24.10.2024)
- 38.Трохименко В.І. Ринок банківських послуг в Україні: сучасний стан і тенденції розвитку. *Статистика України.* 2010. № 2. С. 26–31.
- 39.Тшонковскі К. Кредитно-фінансова діяльність банківських установ в умовах економічних змін. *Проблеми системного підходу в економіці.* 2023. Вип. 4. С. 88-95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2023_4_15 (дата звернення: 24.10.2024)
- 40.АТ «КОМІНВЕСТБАНК»/ URL: <https://atcominvestbank.com/> (дата звернення: 24.10.2024)

- 41.Химич І., Винник Т., Тимошик Н. Аналіз кредитування бізнесу в умовах війни: державні програми підтримки. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2023. Вип. 1. С. 30-41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sepid_2023_1_5 (дата звернення: 24.10.2024)
- 42.Чайковський Я. Розвиток банківського кредитування корпоративних клієнтів в Україні в умовах циклічності економіки. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2017. Вип. 4. С. 72-87. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vtneu_2017_4_9 (дата звернення: 24.10.2024)
- 43.Шушкова Ю. В., Парфенюк Є. І., Турба Р. Б. Особливості банківського кредитування та засоби стабілізації фінансового забезпечення бізнесу в Україні в умовах війни. *Бізнес Інформ*. 2023. № 9. С. 213-221. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2023_9_31 (дата звернення: 24.10.2024)
44. Як розвиток фінтех змінює досвід надання банківських послуг. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/12/18/707820/> (дата звернення: 24.10.2024)